

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній ступінь *Магістр*

на тему „Оцінка фінансового стану сільськогосподарського
виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району
Рівненської області та шляхи його покращення”

Виконав: студент VI курсу, групи Фін – 61

Спеціальності 072 „Фінанси, банківська
справа та страхування”
(шифр і назва)

Іванович Олег Васильович

Керівник: Східницька Г. В.
(Прізвище та ініціали)

Рецензент: Меткий О. В.
(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ
Освітній ступінь **Магістр**
Спеціальність **072 „Фінанси, банківська справа та страхування”**
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
(підпис)

к.е.н., доцент Грицина О. В.
(звання, ступінь, прізвище та ініціали)

„07” березня 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Івановичу Олегу Васильовичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи „Оцінка фінансового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області та шляхи його покращення”

Керівник роботи к.е.н., доцент Східницька Г. В.
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом ЛНУП у редакції від „27” жовтня 2023 р. № 572/ К-С

2. Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи 18. 03. 2024 р.

3. Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: статистичні дані, аналітичні записки, річна фінансова звітність за 2020-2022 рр.

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

- 1.1 Фінансовий стан підприємства: сутність, особливості аналізу та показники оцінки
- 1.2 Інформаційно-правове забезпечення оцінки фінансового стану підприємства
- 1.3 Методичні основи аналізу фінансового стану підприємств

2 ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

- 2.1 Аналіз виробничої та фінансово-економічної діяльності досліджуваного підприємства

- 2.2 Аналіз майнового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області
- 2.3 Оцінка ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області
- 2.4 Оцінка ділової активності об'єкта дослідження

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ 3 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

- Резерви збільшення грошових надходжень та прибутків у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області
- 3.1 Зарубіжний досвід реалізації фінансової стратегії у сільськогосподарських підприємствах

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки

6. Дата видачі завдання „07” березня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів роботи
1	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для кваліфікаційної роботи).	07.03.2023
2	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	12.06.2023
3	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій з реалізації роботи; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	10.10.2023
4	Кінцеве оформлення кваліфікаційної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	24.11.2023
5	Підготовка до захисту в ЕК. Попередній захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	18.03.2024

Студент _____ **Іванович О. В.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ **Східницька Г. В.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Розглядаються сутність і теоретичні основи оцінки фінансового стану досліджуваного підприємства та методика її здійснення. Проведено аналіз виробничо-господарської та економічної діяльності об'єкта дослідження. Проведено детальний аналіз фінансового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області в частині розрахунку показників платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, ефективності діяльності об'єкта дослідження.

Запропоновано шляхи покращення фінансового стану в сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області. Пропонується усунути наведені зауваження шляхом використання конкретних висновків із врахуванням пропозицій.

Отримані результати дослідження можуть бути використані в діяльності підприємств Дубенського району Рівненської області.

Ключові слова: фінансовий стан, ділова активність, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, рівень рентабельності.

SUMMARY

The essence and theoretical foundations of the assessment of the financial condition of the enterprise under study and the method of its implementation are considered. An analysis of the production, economic and economic activity of the research object was carried out. A detailed analysis of the financial condition of the agricultural production cooperative named after Lesya Ukrainka of the Duben district of the Rivne region was carried out in terms of calculating indicators of solvency, liquidity, financial stability, business activity, and the effectiveness of the research object.

Ways to improve the financial condition of the agricultural production cooperative named after Lesya Ukrainka of the Duben district of the Rivne region are proposed. It is proposed to eliminate the given remarks by using specific conclusions taking into account the proposals.

The obtained results of the research can be used in the activities of enterprises of the Duben district of the Rivne region.

Key words: financial condition, business activity, liquidity, solvency, financial stability, level of profitability.

УДК: 334.722

Кваліфікаційна робота: 91 с. текстової частини, 8 таблиць, 4 рисунки, 41 бібліографічне джерело. Оцінка фінансового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області та шляхи його покращення.

Іванович О. В. Кваліфікаційна робота. Кафедра фінансів, банківської справи та страхування. Львівський НУП, 2024.

Висвітлено теоретичні аспекти оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств й охарактеризовано методичні основи її проведення. Проаналізовано господарську та економічну діяльності досліджуваного господарства.

Здійснено оцінку фінансового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області через призму визначення показників ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності, ефективності діяльності й ділової активності суб'єкта господарювання.

Узагальнено напрями зміцнення фінансового стану у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області

Результати проведеного дослідження рекомендується використати в діяльності об'єкта дослідження.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова стійкість, ділова активність, ліквідність, платоспроможність, економічна ефективність діяльності підприємств.

ЗМІСТ

	ВСТУП	6
1	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ	9
1.1	Фінансовий стан підприємства: сутність, особливості аналізу та показники оцінки	9
1.2	Інформаційно-правове забезпечення оцінки фінансового стану підприємства	24
1.3	Методичні основи аналізу фінансового стану підприємств	30
2	ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	38
2.1	Аналіз виробничої та фінансово-економічної діяльності досліджуваного підприємства	38
2.2	Аналіз майнового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі України Дубенського району Рівненської області	45
2.3	Оцінка ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі України Дубенського району Рівненської області	50
2.4	Оцінка ділової активності об'єкта дослідження	57
3	НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	67
3.1	Резерви збільшення грошових надходжень та прибутків у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі України Дубенського району Рівненської області	67
3.2	Зарубіжний досвід реалізації фінансової стратегії у сільськогосподарських підприємствах	78
	ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	86
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92

ВСТУП

Уміння суб'єкта господарювання вчасно та повною мірою розраховуватися з партнерами є свідченням його відповідності сучасним стандартам та економічній ефективності будь-якої організаційно-правової форми господарювання. Такі ознаки визначають його можливість швидко вирішувати назрілі проблеми, наявність потенціалу для розвитку за рахунок власних і залучених коштів і зумовлюється його стабільністю. Якщо до уваги беремо залучення коштів, то підприємство, яке стабільно може виконувати зобов'язання перед діловими партнерами, має змогу отримати позику, виступає привабливим об'єктом для інвестування. Його залежність від інвесторів і кредиторів у довгостроковому періоді зумовлює фінансова стійкість підприємства. Якщо ретельно оцінити стан фінансової стійкості у підприємствах різних організаційно-правових формах господарювання, можна і з кількісного, і з якісного боків простежити, наскільки такий показник як рівень заборгованості відображає перспективність розвитку підприємства.

Існує залежність фінансового стану підприємства від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції сприяють зміцненню фінансового стану об'єкта дослідження. Чим вищими є показники обсягу виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг і нижчою їхня собівартість, тим вищою буде прибутковість підприємства, а це також позитивно впливатиме на його фінансові результати, а відтак і фінансовий стан. Проте, погіршення якості продукції, неритмічність виробничих процесів, перебіг з пошуків збутових каналів призводять до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, а відтак і погіршується його платоспроможність.

Фінансова діяльність суб'єкта господарювання будь-якої організаційно-правової форми господарювання повинна спрямовуватися на досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, організацію систематичного надходження

й ефективного використання фінансових ресурсів тощо. Таким чином, діагностика фінансового стану підприємства є головною з характеристик кожного підприємства, що і визначає актуальність досліджуваної теми.

Досить велика кількість наукових досліджень вітчизняних і закордонних вчених присвячена аналізу фінансового стану. Суттєвий внесок у розробку теоретичних положень та методологічних підходів до проблеми оцінки фінансового стану підприємств в Україні зробили С. Ф. Покропивний, М. Я. Коробова, А. М. Поддєрьогін, О. О. Непочатенко, В. І. Аранчій, С. М. Онисько, О. Я. Базилінська, Н. В. Тарасенко, В. М. Івахненко, Є. В. Мних, Л. П. Василенко, В. П. Макаренко, А. В. Матвійчук, М. Д. Білик, О. О. Шеремет, В. М. Гриньова та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є розкриття суті та проведення аналізу фінансового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області та внесення пропозицій щодо покращення фінансового стану.

Відповідно до поставленої мети було визначено наступні *завдання* кваліфікаційної роботи:

- розкрити сутність та зміст категорії „фінансовий стан підприємства”;
- здійснити організаційно-економічну, виробничо-господарську й фінансову характеристику досліджуваного підприємства;
- визначення мети та етапів проведення аналізу фінансового стану підприємства;
- здійснити оцінку фінансової стійкості сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області;
- проведення аналізу ліквідності балансу об’єкта дослідження;
- розрахунок і вивчення основних показників, що характеризують фінансовий стан сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області та ефективність його діяльності впродовж 2020-2022 рр.;

- визначення впливу факторів на зміну величини даних показників;
- виявлення резервів та розробка заходів щодо покращення фінансового стану досліджуваного господарства.

Об'єктом дослідження є фінансово - господарська діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області за даними фінансової звітності.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з діагностикою фінансового стану підприємств та ефективністю їх господарської діяльності.

При написанні кваліфікаційної роботи використовувалися такі *методи*: економіко-статистичний, монографічний, коефіцієнтний, порівняльний аналіз, експертні оцінки, метод наукової дедукції, синтезу, абстрактно-логічний, фінансових коефіцієнтів, графічний..

Наукова новизна одержаних результатів. Теоретичні та практичні дослідження дозволили отримати результати, які мають елементи наукової новизни:

- конкретизовано основні напрямки аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства, який охоплює оцінку їх ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності;
- визначено параметри, необхідні для забезпечення високих показників рентабельності виробництва сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області;
- вказано шляхи покращання фінансового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області за рахунок резервів збільшення грошових надходжень та дохідності досліджуваного підприємства, а також напрямів реалізації фінансової стратегії з використанням зарубіжного досвіду.

Здійснені дослідження ґрунтуються на основі законодавчих та нормативних документів, навчальної та наукової літератури, даних періодичних видань, монографій, аналітичних та інтернетвидань.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Фінансовий стан підприємства: сутність, особливості аналізу та показники оцінки

Фінансовий стан підприємства - це ключовий показник його успішної діяльності. Він відображає наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів, а також дає уявлення про результати виробничої, комерційної та фінансової діяльності. За допомогою аналізу фінансового стану можна оцінити ефективність використання фінансових ресурсів (наскільки раціонально підприємство використовує свої кошти для досягнення поставлених цілей), платоспроможність (чи може підприємство вчасно й повною мірою розраховуватися за своїми зобов'язаннями), рентабельність (чи приносить підприємство прибуток, і якщо так, то скільки), стабільність тощо.

На фінансовий стан підприємства впливає безліч факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх. Серед ключових відмітимо зовнішні фактори - економічна ситуація в країні, політична стабільність, рівень конкуренції та внутрішні - стратегія розвитку підприємства, ефективність менеджменту, кваліфікація персоналу, якість продукції.

Будь-яке господарство має право вжити різноманітні заходів для покращення свого фінансового стану. А саме: оптимізувати структуру капіталу (збільшити частку власного капіталу, знизити залежність від позикових коштів), підвищити рентабельність (знизити собівартість продукції, збільшити обсяги продажів), ефективно управляти оборотними коштами (прискорити оборотність оборотних коштів, мінімізувати

дебіторську та кредиторську заборгованість), знизити ризики - диверсифікувати свою діяльність, використовувати інструменти хеджування.

Піт поняттям «фінансовий стан» слід розуміти сутність динамічного показника, який постійно змінюється. На цій основі вважаємо за необхідне регулярно проводити його аналіз, щоб вчасно реагувати на негативні тенденції та вживати заходів для їх усунення.

На думку відомої дослідниці Базилінської О. Я., значимість фінансового стану господарства залежить від кінцевих результатів його операційної (господарської), фінансової та інвестиційної діяльності [11, с. 126-134]. Сталий (зрівноважений) фінансовий стан, ефективне управління вхідними й вихідними грошовими потоками при функціонуванні господарства результативно відображають процес виконання господарських планів, виробничих завдань та забезпечення потреб виробництва необхідними фінансовими ресурсами [11, С. 136-137].

Досліджуючи останні наукові досягнення вітчизняних науковців у фінансовій сфері, відмітимо, що зустрічалися нам при виконанні кваліфікаційної роботи багато трактувань терміну «фінансовий аналіз». Більшість з них віддзеркалює один і той самий процес у різних аспектах його здійснення та необхідності відображення напрямів дослідження. Учені Ногіна С. та Сірідова Н. дослідження сутності «фінансового аналізу» виклали у наступній редакції - „система знань про методи та організаційні форми його проведення” [33, С. 175], і „процес дослідження фінансового стану та основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку, це засоби накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру” разом із проф. Онисько С. М. [34, С. 283-285].

Поддєрьогін А. М. схильний вважати досліджуване поняття як „комплексне поняття, що є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-

господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів” [35, С. 207; 267].

Широке коло відомих закордонних науковців вважають, що категорію «фінансовий аналіз» необхідно асоціювати із процесом визначення фінансових результатів діяльності господарства в частині напрацювання раціональних управлінських рішень із подальшим аналізом їх імплементації у виробничій діяльності такого господарюючого суб’єкта.

Зі слів Крамаренка Г. О. під «фінансовим станом господарюючого суб’єкта» доцільно розглядати «сукупність фінансових взаємовідносин фінансових ресурсів, а грошових доходів та надходжень, що знаходяться у його розпорядженні та призначаються для виконання фінансових зобов’язань, здійсненню витрат з розширеного відтворення та економічного стимулювання робітників [21, С. 31-34].

Л. П. Василенко, Л. В. Гут, О. П. Оксеєнко дають чітке й лаконічне визначення фінансовому (мікроекономічному) аналізу. На їх думку «це система аналітичних методів, які використовуються для оцінки фінансового стану підприємства (його платоспроможності, рентабельності, стійкості та інших показників), вивчення ефективності використання економічного потенціалу (аналізується, наскільки раціонально підприємство використовує свої ресурси для досягнення поставлених цілей), прийняття управлінських рішень (на основі результатів аналізу керівництво може приймати обґрунтовані рішення щодо покращення діяльності підприємства) [14, С. 42-45]. Вважаємо за доцільне відзначити важливі аспекти цього визначення. По-перше, аналіз ґрунтується на загальнодоступній інформації фінансового характеру. Це означає, що для його проведення не потрібна внутрішня інформація, яка не доступна для сторонніх осіб. По-друге, аналіз використовується для оцінки стану та ефективності використання економічного потенціалу фірми. Це робить його цінним інструментом для прийняття управлінських рішень. По-третє, оцінка може використовуватися

для прийняття управлінських рішень у відношенні оптимізації діяльності фірми та участі в ній. Це означає, що його можна використовувати як для покращення роботи самого підприємства, так і для прийняття рішень про інвестування в нього.

Фінансовий стан - це важливий показник, який характеризує успішність підприємства. Його необхідно регулярно аналізувати, щоб вчасно реагувати на негативні тенденції.

Багато авторів дають схоже визначення фінансового стану підприємства, тому спробуємо узагальнити сутність у наступній редакції «фінансовий стан підприємства виступає комплексним поняттям, яке відображає взаємодію всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, вплив виробничо-господарських факторів, наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів, результати виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності». Іншими словами, фінансовий стан - це результат того, як підприємство веде свою діяльність. Важливі аспекти цього визначення:

- Фінансовий стан описується системою показників, які дають уявлення про те, наскільки добре підприємство управляє своїми фінансами.
- На фінансовий стан впливають багато факторів: - як внутрішні фактори (наприклад, стратегія розвитку підприємства), так і зовнішні (наприклад, економічна ситуація в країні).
- Фінансовий стан - це динамічний показник, позаяк постійно змінюється в залежності від того, як ведеться діяльність підприємства.

Збільшення обсягів виробництва і реалізації високоякісної продукції позитивно впливає на показники фінансового стану, оскільки це призводить до збільшення доходів підприємства.

Фінанси - це індикатор конкурентоспроможності господарства на ринку, бо стійкий фінансовий стан показує, що підприємство може успішно конкурувати на ринку.

Таким чином, вважаємо, що фінансовий стан - це важливий показник, який характеризує успішність підприємства. Його необхідно регулярно аналізувати, щоб вчасно реагувати на негативні тенденції.

Як відомо, існує прямий зв'язок між результатами господарської (операційної) діяльності господарюючого суб'єкта та фінансовим станом підприємства - чим більшими стають обсяги виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг – спостерігається зростання рівня його дохідності. Переконані, що така залежність пов'язана з тим, що суб'єкт господарювання отримує більше коштів від продажу продукції. Також спостерігається і така закономірність - чим менша собівартість продукції, тим більше прибутку отримує господарство. Така закономірність дає можливість підприємству інвестувати тимчасово вільні кошти в розвиток, погашати кредити та підвищувати свою фінансову стійкість.

Неритмічність виробничих процесів, погіршення якості продукції, труднощі з її реалізацією негативно впливають на фінансовий стан підприємства. Така тенденція відображається у зменшенні надходження коштів на рахунки підприємства, а це, в свою чергу, може призвести до затримки виплати заробітної плати, постачальникам, а також до неможливості інвестувати в розвиток; погіршенні платоспроможності підприємства, а не рідко – і до його банкрутства і ін.

Поряд з цим, існує зворотний зв'язок взаємодії - брак коштів може призвести до перебоїв у забезпеченні матеріальними ресурсами (сприяти зупинці виробництва і, як наслідок, спричинити погіршення фінансового стану господарюючого суб'єкта).

На цій основі приходимо до висновку, що фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, забезпечення фінансової стійкості з метою ефективного функціонування суб'єкта господарювання не

залежно від організаційно-правової форми господарювання. Систематична оцінка фінансового стану підприємства дозволяє визначити його сильні та слабкі сторони, вчасно виявити проблеми, розробити та впровадити заходи для їх усунення, позаяк це все сприяє підтримці стабільного фінансового стану підприємства.

Отже, фінансовий стан - це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного суб'єкта господарювання. Він залежить від результатів виробничої та фінансової діяльності. Важливо постійно досліджувати фінансовий стан підприємства, виявляти нові закономірності та вживати заходів для його покращення.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) поділяють користувачів бухгалтерської (фінансової) звітності на три основні групи:

1. Особи, що безпосередньо займаються бізнесом на даному підприємстві (керівництво, працівники, інвестори).

2. Особи, що не працюють на підприємстві, але мають пряму фінансову зацікавленість у даному бізнесі (власники акцій, кредитори, постачальники).

3. Особи, що мають непрямую фінансову зацікавленість у даному бізнесі (податкові служби, фондові біржі, органи, що контролюють ціни, експорт і імпорт, профспілки).

Всі ці користувачі зацікавлені в об'єктивній оцінці фінансового стану підприємства.

Показники оцінки фінансового стану мають бути такими, щоб всі користувачі могли отримати відповідь на запитання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, кожен партнер, виходячи з власних інтересів, міг зробити вибір про продовження або встановлення економічних відносин з підприємством.

У кожного з партнерів підприємства - акціонерів, банків, податкових адміністрацій - свій критерій економічної доцільності. Тому й показники оцінки фінансового стану мають бути такими, щоб дати кожному партнеру можливість зробити вибір

Об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства - це важливий інструмент для прийняття економічних рішень. Вона дає можливість всім користувачам бухгалтерської (фінансової) звітності зробити вибір про продовження або встановлення економічних відносин з підприємством.

Серед основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства відносять:

1. Показники оцінки майнового стану:

- Відсоток власного капіталу в загальній сумі джерел формування майна (показує, яка частка майна підприємства сформована за рахунок власних коштів).

- Співвідношення оборотних і поточних активів (показує, наскільки оборотні активи підприємства покривають його поточні зобов'язання).

- Коефіцієнт покриття (визначає, скільки разів оборотні активи перевищують поточні зобов'язання).

2. Показники ліквідності та платоспроможності:

- Коефіцієнт абсолютної ліквідності – характеризує, наскільки підприємство може погасити свої поточні зобов'язання за рахунок найліквідніших активів.

- Коефіцієнт поточної ліквідності - вказує, наскільки оборотні активи підприємства покривають його поточні зобов'язання.

- Коефіцієнт швидкої ліквідності - показує, наскільки швидко підприємство може погасити свої поточні зобов'язання без продажу запасів.

3. Показники оцінки фінансової незалежності:

- Коефіцієнт автономії - вказує, яка частка майна підприємства сформована за рахунок власних коштів.

- Коефіцієнт фінансової залежності - відображає частку майна підприємства сформована за рахунок позикових коштів.

- Коефіцієнт маневрування власними коштами показує, наскільки вільні власні кошти підприємства для маневрування.

4. Показники ділової активності:

- Коефіцієнт оборотності оборотних коштів -відображає, скільки разів за певний період оборотні активи обертаються в процесі виробництва і реалізації продукції.
- Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (показує, скільки разів за певний період дебіторська заборгованість погашається протягом року).
- Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – визначає скільки разів за певний період кредиторська заборгованість погашається протягом року.

5. Показники аналізу рентабельності (прибутковості):

- Рентабельність продажів;
- Рентабельність активів;
- Рентабельність власного капіталу.

6. Показники позицій підприємства на ринку цінних паперів:

- Рентабельність акцій - вказує, скільки прибутку отримує власник акцій з кожної акції.
- Дивідендна політика - показує, яку частину прибутку підприємство виплачує у вигляді дивідендів.
- Ринкова капіталізація – визначає загальну вартість акцій підприємства на ринку.

Отже, задля комплексної оцінки фінансового стану підприємства необхідно використовувати не один, а декілька показників. Показники фінансового стану мають бути порівняні з нормативними значеннями та динамікою попередніх періодів. При аналізі фінансового стану важливо враховувати специфіку діяльності підприємства. Аналіз фінансового стану підприємства - це важливий інструмент для прийняття управлінських рішень. Він дає можливість оцінити фінансовий стан підприємства, його платоспроможність, рентабельність, ділову активність та інші показники.

Фінансова звітність - це основа для аналізу фінансового стану підприємства. Вона виступає сукупністю форм звітності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про зміни в капіталі, звіт про рух грошових коштів, примітки до річної фінансової звітності) і складається за даними фінансового обліку (бухгалтерська інформація про активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати, результати фінансово-господарської діяльності), надає узагальнену інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух коштів, зміни в капіталі, Формується для зовнішніх і внутрішніх користувачів - інвесторів, кредиторів, аналітиків, керівництва, власників, податкових органів, а також слугує для прийняття ділових рішень: оцінка ризиків, інвестування, кредитування, управління, контроль.

Складання фінансової звітності ґрунтується на:

- Законодавстві: Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", П(С)БО та інші нормативні акти.
- Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (П(С)БО): П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", П(С)БО 2 "Баланс", П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати", П(С)БО 4 "Звіт про зміни в капіталі", П(С)БО 5 "Звіт про рух грошових коштів", П(С)БО 6 "Необоротні активи", П(С)БО 7 "Основні засоби", П(С)БО 8 "Нематеріальні активи", П(С)БО 9 "Запаси", П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість", П(С)БО 11 "Зобов'язання", П(С)БО 12 "Фінансові інвестиції", П(С)БО 13 "Дохід", П(С)БО 15 "Витрати", П(С)БО 16 "Витрати", П(С)БО 18 "Оренда", П(С)БО 20 "Будівельні контракти", П(С)БО 21 "Вплив змін валютних курсів", П(С)БО 23 "Розкриття інформації про пов'язані сторони", П(С)БО 28 "Звіт про управління".
- Методологічних принципах бухгалтерського обліку: об'єктивність, обачність, пріоритет сутності над формою, послідовність, повнота, зрозумілість.
- Даних бухгалтерського обліку: первинні документи, бухгалтерські записи, реєстри бухгалтерського обліку, головна книга.

Фінансова звітність має бути достовірною, прозорою та порівнянною, оскільки є важливим інструментом для аналізу фінансового стану господарюючих суб'єктів.

Ключовим завданням фінансової звітності господарства має бути представлення якомога більш ширшої і достовірної інформації користувачам для прийняття ними ефективних управлінських рішень - неупередженої та об'єктивної інформації про фінансовий стан господарюючого суб'єкта, його кінцеві і поточні результати діяльності, а також рух вхідних й вихідних грошових потоків

На представленому рисунку 1.1 схематично відображено наукову концепцію дослідження відомого вченого-дослідника Зятковського В. І. визначення сутності категорії «фінансовий стан підприємства». На його думку, передусім, слід розуміти узагальнену структуру джерел фінансування майна підприємства, ступінь використання його активів, що дозволяють йому за умов даної ліквідності та ризику генерувати грошові потоки, достатні для постійного відновлення операційної діяльності на заданому рівні [18, С. 145; 180].

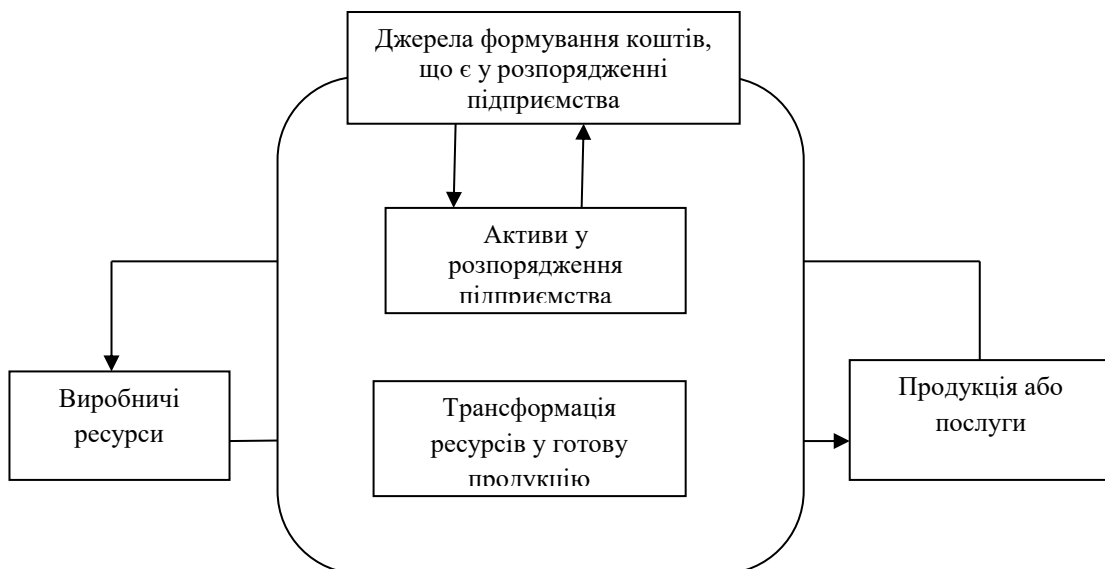

Рис. 1.1 Концепція діяльності підприємства з позиції формування моделі фінансового стану [18, С. 145; 180; 35, С. 267]

Однак, А. М. Поддєрьогін та Н. П. Шморгун фінансовий стан через призму концепції, відображеної на рис. 1.1, розкривають особливості економічного потенціалу підприємства в розрізі відображення фінансових результатів його діяльності – «комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [35, С. 267]. Для здійснення глибинного аналізу фінансового стану господарства доцільно використовувати систему критеріїв, що дозволить дати йому комплексну оцінку.

До головних критеріїв оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта слід віднести:

1. Фінансову стійкість - здатність підприємства генерувати прибуток та капітал, зберігати платоспроможність та кредитоспроможність, а також сприяти самофінансуванню та розвитку.

2. Платоспроможність - можливість розраховуватися за своїми зобов'язаннями вчасно та в повному обсязі, а також достатність оборотних коштів для покриття поточних зобов'язань.

3. Кредитоспроможність - здатність до отримання кредитів на вигідних умовах й достатність власних коштів та інших фінансових ресурсів для погашення кредитів.

4. Прибутковість – характеризує ефективність роботи підприємства та рівень рентабельності продукції, капіталу, продажів.

5. Оптимальний розподіл прибутку – відображає забезпечення потреб розвитку підприємства та виплату дивідендів акціонерам.

6. Раціональне розміщення коштів – сприяє мінімізації непродуктивних витрат та ефективного використання оборотних коштів.

7. Наявність власних ресурсів - забезпечення безперебійної роботи підприємства та фінансова незалежність від зовнішніх джерел.

8. Ліквідність балансу - здатність підприємства погасити свої зобов'язання за рахунок оборотних активів та відповідність строків погашення зобов'язань та строків трансформації активів у грошові кошти.

Таким чином, приходимо до висновку, що об'єктивний фінансовий стан підприємства впливає на його конкурентоспроможність та перспективи розвитку.

Для успішного функціонування будь-якого підприємства необхідна систематична та всебічна оцінка його фінансового стану. Це дозволяє отримати чітку картину фінансових результатів: аналіз статичних даних за певний період дає уявлення про поточний стан справ (динамічний аналіз за ряд періодів допомагає відстежити тренди та виявити закономірності.), визначити проблемні зони - виявити "больові точки" у фінансовій діяльності, а також вжити відповідні заходи для їх усунення, підвищити ефективність використання ресурсів (здійснити оцінку та провести аналіз наявності фінансових ресурсів з метою подальшої оптимізації їх структури) і ін.

Проте, окрім позитивних моментів у здійсненні відповідного аналізу фінансового стану господарств, можуть виникати негативні наслідки неефективного управління. Серед таких, які найчастіше зустрічаються – це низька платоспроможність суб'єктів господарювання, що у підсумку може призвести до перебоїв у постачанні, виробництві та реалізації продукції; невиконання плану прибутку, що, в свою чергу, знижує рівень рентабельності господарства та сповільнює темпи його економічного зростання; загроза економічних санкцій (зобов'язання по оплаті за штрафи, арешти майна та інші проблеми).

Слід відмітити, що систематичне вирішення поточних чи стратегічних завдань підсилюють фінансову стійкість господарюючих суб'єктів, а також сприяють їх розвитку. Узагальнимо головні з них:

1. Оцінка рентабельності та фінансової стійкості – за її допомогою можна визначити наскільки підприємство приносить прибуток та здатен витримувати фінансові навантаження;

2. Аналіз ефективності використання капіталу сприяє вивченню напрямів раціонального використання активи. підприємства;

3. Оцінка ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості - дозволяє визначити, чи здатен підприємство вчасно погашати свої зобов'язання.

4. Визначення конкурентоспроможності на фінансовому ринку. Виконання таких завдань сприяє об'єктивній оцінці позиції підприємства на ринку та визначити його потенціал.

5. Аналіз ділової активності та становища на ринку цінних паперів. Реалізація такого завдання дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства та його інвестиційну привабливість.

6. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів допоможе дослідити раціоналізм у використанні грошових коштів.

Важливість аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта виступає:

- Потрібним етапом для планування та прогнозування у короткостроковій та довгостроковій перспективі, позаяк сприяє розробці ефективної стратегії для оздоровлення та розвитку підприємства.

- Інструментом для оцінки ризиків, бо використовується кредиторами та інвесторами для мінімізації ризиків при кредитуванні та інвестуванні.

- Джерелом інформації для прийняття ефективних управлінських рішень, оскільки надає керівництву об'єктивну картину фінансового стану та допомагає у прийнятті обґрунтованих рішень.

Реалізація вище перелічених умов сприяє досягати поставлених фінансових цілей суб'єкта господарювання - оцінити поточний стан його операційної діяльності в короткостроковій перспективі та розуміти, який стан справ на даний момент й передбачити проблеми та ризики у майбутньому.

Виконання поставлених завдань та досягнення запланованих цілей можливим є завдяки проведенню двох напрямів аналізу – фінансового й управлінського. Перший використовує дані зовнішньої бухгалтерської

звітності та орієнтований на зовнішніх користувачів (кредиторів, інвесторів). Другий – дає можливість опрацьовувати дані внутрішньої бухгалтерської звітності й особливо цінним є для внутрішніх користувачів (керівництво). Їх взаємодія обумовлена спільною інформаційною базою аналітичних даних та можливістю доповнювати один одного.

З метою об'єктивності проведення фінансового аналізу у господарстві, досить часто застосовують його із залученням представників зі сторони. Такий підхід допомагає керівництву суб'єкта господарювання отримати достовірну оцінку його діяльності і вживати певні міри задля зміцнення свої ринкових позицій та підвищення конкурентоспроможності.

Серед видів внутрішнього фінансового аналізу виокремлюють неформальний, який використовує дані внутрішньої бухгалтерської звітності та більш деталізований, який орієнтований на внутрішніх користувачів (керівництво). На відміну від внутрішнього, зовнішній фінансовий аналіз має формальну форму вираження, що використовує дані публічної бухгалтерської звітності та є менш деталізованим, оскільки сферу застосування формують кредитори, інвестори та інші категорії зацікавлених суб'єктів цього виду аналізу.

До ключових елементів фінансового стану підприємств належать: ліквідність та платоспроможність, фінансова стійкість, ефективність використання капіталу тощо. Їх взаємозв'язок цінним для господарства є через взаємодію і взаємодоповнення кожного із елементів аналізу. Також спостерігається часто таке явище, коли зміна одного елемента може призвести до зміни інших.

Додатковою цінністю охарактеризованих вище елементів фінансового аналізу є розмежування їх на підсистеми, де кожен елемент фінансового стану можна розглядати як підсистему, а уся їх сукупність пов'язана між собою та прямопропорційно впливає одна на одну.

Проведення аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта базується на забезпеченні наступних принципів. А саме:

1. Принцип об'єктивності - дані для аналізу мають бути достовірними та неупередженими. Важливо використовувати різні джерела інформації та методи аналізу.

2. Принцип системності. Аналіз має бути комплексним та охоплювати всі аспекти фінансової діяльності підприємства і повинен допомогти зрозуміти взаємозв'язок між різними показниками.

3. Принцип динамічності. Оцінка фінансового стану має проводитися в динаміці, щоб відстежувати зміни та тренди, при цьому доцільно порівнювати визначені окремі показники з попередніми періодами та з аналогічними підприємствами.

4. Принцип науковості. Забезпечуючи реалізацію цього принципу, аналіз має ґрунтуватися на наукових методах та підходах та в його основі мають бути використаними загальноприйнятими показники та методики.

5. Принцип доступності. Результати аналізу мають бути зрозумілими для користувачів й дуже важливим є використання простих та зрозумілих термінів та пояснення.

6. Принцип практичності. Отримані результати аналізу мають використовуватися для прийняття ефективних практичних рішень. Важливо, щоб аналіз був корисним для менеджменту, кредиторів, інвесторів та інших користувачів.

7. Принцип ефективності. У підсумку здійснений аналіз має бути економічно вигідним, а понесені витрати на його проведення повинні бути меншими, ніж його користь.

8. Принцип конфіденційності. Фінансова інформація підприємства має бути конфіденційною, а доступ до інформації мають лише авторизовані користувачі.

Дотримання цих принципів дозволяє проводити якісний та ефективний аналіз фінансового стану будь-якого суб'єкта господарювання не залежно від організаційно-правової форми його господарювання.

Предметом фінансового аналізу господарюючого суб'єкта виступає процес формування й використання наявних власних чи запозичених фінансових ресурсів з надання реальних результатів її оцінки, а відтак і пошуку додаткових можливостей зміцнення його фінансової стійкості.

Підсумовуючи, відзначимо, що ключовою метою здійснення аналізу фінансовий стану підприємства виступає пошук нових можливостей, реалізація існуючих задля сприяння зростання ринкової вартості такого господарюючого суб'єкта у коротко- й довгостроковому часі його діяльності.

1.2 Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства

В умовах сучасних криз, що вразили Україну, діяльність вітчизняних підприємств опинилася під пильним наглядом з боку різноманітних зацікавлених сторін. До них можемо віднести: державні органи влади, такі як Міністерство економіки, Державна служба статистики, податкові та митні органи. Їх мета – контролювати дотримання підприємствами чинного законодавства, сплату податків та зборів, а також забезпечувати загальноекономічну стабільність; кредиторів - як банки, так і інші фінансові установи, які надали підприємствам кредити. Їх цікавить фінансовий стан підприємств, їхня платоспроможність; інвесторів, як вітчизняні, так і зарубіжні, які вклали кошти в розвиток підприємств. Вони оцінюють ефективність роботи підприємств, їхня прибутковість та перспективи розвитку; постачальників, які постачають підприємствам сировину, матеріали, комплектуючі та інші товари, оскільки мають зацікавленість у своєчасній оплаті за поставлену продукцію та збереження ділових відносин; споживачів, які купують продукцію або користуються послугами підприємств. Їх цікавить якість продукції, рівень цін, доступність та безпечність товарів і послуг, а також власників (вони володіють акціями або частками у статутному капіталі підприємств, оскільки їх цікавить прибуток

підприємств, виплата дивідендів та зростання вартості їхніх активів). Це пояснюється прагненням цих суб'єктів відстежувати динаміку функціонування підприємств, щоб мінімізувати ризики та вчасно реагувати на потенційні проблеми.

Важливо зазначити, що цілі діагностики у представників внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства можуть відрізнятися. З одного боку, представники внутрішнього середовища, такі як керівництво та персонал підприємства, зацікавлені в отриманні об'єктивної інформації про стан справ на підприємстві, щоб приймати правильні управлінські рішення. Їх цікавить, наприклад, ефективність роботи окремих підрозділів, рентабельність видів продукції, рівень конкурентоспроможності підприємства. А з іншої сторони, це представники зовнішнього середовища зацікавлені в отриманні інформації про підприємство, щоб прийняти рішення про співпрацю з ним. Їх цікавить, наприклад, фінансовий стан підприємства, його ділова репутація, перспективи розвитку. Це обумовлює подальший вибір методів, методик та інструментів діагностики, які вони використовують. Однією стороною використовуються такі методи діагностики, як аналіз фінансово-господарської діяльності, SWOT-аналіз, бенчмаркінг, а для інших – більш прийнятнішими виступають методи діагностики, як аналіз публічної інформації про підприємство, вивчення відгуків клієнтів, проведення маркетингових досліджень.

В таких умовах ключову роль відіграють методики, що відповідають чинній нормативно-правовій базі. Саме вони лягають в основу розроблення методичних положень та рекомендацій з оцінки певних сфер та об'єктів на різних рівнях.

Саме тому доцільно більш глибоко проаналізувати існуюче інформаційне забезпечення щодо питань аналізу фінансового стану господарствами різних організаційно-правових форм. На сьогодні досить обширний перелік нормативно-правового регулювання, який визначає і регламентує ті чи інші особливості здійснення оцінки фінансового стану

підприємств, а також обумовлює сферу їх діяльності, оскільки є певні відмінності в такому аналізі.

Оскільки оцінка результатів діяльності підприємств ґрунтується на фінансових показниках, особливу увагу слід приділяти правовим документам, що містять методики розрахунку та нормативи, необхідні для інтерпретації отриманих результатів. До найбільш значущих у цьому контексті належать такі документи, як "Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій" і "Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій". Ці документи містять докладні методичні вказівки, конкретні показники та посилання на джерела інформації, що дозволяє виконувати їхні розрахунки відповідно до встановлених нормативів. Такий аналіз є важливим для правильного управління підприємствами та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для оцінки фінансового стану підприємства використовуються дані з:

- Балансу (форма № 1), який дає уявлення про активи, пасиви та капітал підприємства на певну дату.
- Звіту про фінансові результати (форма № 2), що описує доходи, витрати та прибуток підприємства за певний період.
- Звіту про рух грошових коштів (форма № 3), який показує надходження та витрачання грошових коштів підприємства за певний період.
- Звіту про власний капітал (форма № 4), що відображає зміни у власному капіталі підприємства за певний період.
- Статистичної звітності та оперативних даних, які доповнюють інформацію з вищезазначених форм.

Таким чином, комплексна оцінка фінансового стану підприємства ґрунтується на аналізі даних з різних джерел, що дає можливість отримати цілісне уявлення про його фінансову стійкість, платоспроможність та рентабельність.

Як відомо, для аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта використовують як відкриту, так і закриту інформацію. Відкрита і закрита інформація в контексті фінансової і бухгалтерської звітності відрізняється за ступенем доступності для широкого кола користувачів.

Відкрита інформація має свої особливості, а саме призначена для широкої аудиторії, включаючи інвесторів, стейкхолдерів, регуляторів, громадськість; є легко доступною та зрозумілою; включає ключові показники та результати діяльності підприємства. Наприклад, основні фінансові звіти (баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про зміни в капіталі тощо) та інші публічні документи.

Дещо інше призначення є у закритій інформаційній базі. Вона призначена для внутрішнього використання, обмежена колом осіб (наприклад, керівництво, внутрішні аудитори); може містити детальні дані, які не підлягають обов'язковому розкриттю для громадськості; вона допомагає в управлінні підприємством та прийнятті стратегічних рішень. До прикладу, внутрішні звіти про фінансовий стан, обсяги продажів, аналіз ефективності виробництва тощо. Однак, загальний принцип полягає в тому, що відкрита інформація призначена для широкої аудиторії та публічного оголошення, тоді як закрита інформація залишається в межах підприємства та використовується для внутрішніх потреб

Для ефективної діяльності в майбутньому, кожен господарюючий суб'єкт самостійно формує власні стратегії та плани, включаючи показники, норми, тарифи та ліміти, які визначають способи контролю та оцінки фінансової діяльності. Ця інформація є конфіденційною та може вважатися комерційною таємницею або інноватикою господарства. Згідно з відповідним законодавством, підприємство має право утримувати таку інформацію в таємниці, при цьому перелік конфіденційної інформації встановлює керівний орган суб'єкта господарювання. Показники, які включаються до фінансової звітності, взаємозалежні і їхнє значення для оцінки фінансового стану підприємства залежить від достовірності та дати їхнього формування.

Бухгалтерський баланс, в основному, відображає розподіл активів та пасивів на певний момент часу і показує, яким чином фінансуються активи за рахунок власних та залучених коштів.

Згідно закономірностей для проведення фінансового аналізу господарюючих суб'єктів, бухгалтерська звітність повинна забезпечувати виконання наступних вимог:

1. Оцінка динаміки та перспектив одержання прибутку підприємством. Це означає, що звіти повинні надати інформацію про те, як змінюється прибутковість підприємства з часом і які перспективи його прибутковості.

2. Оцінка наявних у підприємства фінансових ресурсів та ефективності їх використання. Вона передбачає, що звіти повинні містити інформацію про розподіл та використання фінансових ресурсів підприємства, а також їхню ефективність.

3. Прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сфері фінансів для здійснення інвестиційної політики. Ця вимога означає, що звіти повинні містити інформацію, яка дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо фінансової політики та інвестицій [27, С 115-119].

Фінансовий аналіз використовується для оцінювання та прогнозування фінансового стану будь-якого господарюючого суб'єкта на основі даних бухгалтерської та фінансової звітності і оперативних даних [31, С. 196-199].

Звіт про фінансові результати слугує індикатором ефективності (або неефективності) роботи суб'єкта бізнесу за певний проміжок часу. На противагу балансу, який описує фінансовий стан підприємства на конкретну дату, звіт про прибутки та доходи дає уявлення про динаміку фінансових результатів за квартал, півріччя, 9 місяців або рік. Цей звіт містить дані про дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи, фінансові результати від операційної діяльності (прибуток або збиток), дохід від участі в капіталі, інші доходи та фінансові доходи, фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування

(прибуток або збиток), фінансові результати від звичайної діяльності (прибуток або збиток), надзвичайні доходи чи витрати, а також чистий прибуток або збиток.

Таким чином, звіт про фінансові результати дає можливість оцінити не лише кінцевий результат діяльності підприємства (прибуток або збиток), але й динаміку його доходів і витрат, а також вплив на них різних факторів.

Користувачам фінансових звітів потрібна інформація як для обробки первинної інформації, так і для прийняття доленосних рішень для господарюючого суб'єкта, про:

- Фінансовий стан підприємства, щоб оцінити його активи, пасиви та капітал.
- Результати діяльності, щоб зрозуміти, як підприємство генерує доходи та прибуток.
- Зміни у фінансовому стані, щоб відстежити динаміку та виявити тенденції.

Фінансова звітність має бути надана користувачам у чітко визначені терміни, встановлені законодавством. Затримка у наданні звітності може знизити її актуальність.

Дані фінансової звітності використовуються не лише для оцінки результатів за звітний період, але й для прогнозування майбутніх результатів.

Під час підготовки фінансової звітності використовується принцип автономності, імплементація якого можлива лише тоді, коли підприємство розглядається як юридична особа, окрема від власників, особисте майно та зобов'язання власників не відображаються у звітності, відображаються лише зобов'язання власників щодо внесків до капіталу та розподілу прибутку.

Фінансові звіти також ґрунтуються на принципі безперервності діяльності. Реалізація такого принципу є можливою, коли господарство не планує ліквідацію або суттєве зменшення діяльності, а звітність готується з розрахунку на продовження роботи протягом наступного періоду.

Деякі господарські операції, наприклад, такі як, списання безнадійної дебіторської заборгованості або визначення строку служби основних засобів, пов'язані з невизначеністю. Тому при складанні фінансової звітності важливо використовувати принцип обачності. Реалізація його полягатиме у відображенні реальних обсягів доходів господарства чи розмір його активів та не применшувати реальні величини витрат чи зобов'язань перед постачальниками й замовниками.

Сутність операції не завжди відповідає її юридичній формі. Наприклад, підприємство може передати актив іншій стороні, але фактично продовжувати отримувати вигоду від його використання. В такому випадку відобразити цю операцію як продаж буде некоректно. Керівництво підприємства повинне враховувати економічний зміст господарських операцій, а не лише їх юридичну форму.

Аналіз фінансової звітності не дає остаточних відповідей. Його мета – надати користувачу інформацію для оцінки фінансового стану підприємства, визначити його сильні та слабкі сторони.

Таким чином, приходимо до висновку, що ключовими джерелами інформації для оцінки фінансового стану на даний момент є внутрішня та зовнішня інформація, представлена у фінансовій звітності. Однак для більш точного аналізу важливо використовувати не лише дані звітів, але й всю внутрішню бухгалтерську документацію. Це покращить якість аналітичних даних, необхідних для прийняття управлінських рішень.

1.3 Методичні основи аналізу фінансового стану підприємств

Методика дослідження будь якого процесу повинна базуватися на чітко сформованому алгоритмі дій та відобразити етапи його проведення. Методичні і методологічні підходи задля проведення аналізу фінансового стану господарства сформовані із системи методів, методик, методологій,

прийомів наукового пізнання задля дослідження особливостей та вивчення процесів його здійснення.

Розпочнемо висвітлення даного питання із характеристики етапності дослідження методичних основ аналізу фінансового стану господарюючих суб'єктів. Отже, розкриємо сутність кожного із етапів досліджуваного процесу.

1 етап методики дослідження передбачає визначення мети та завдань дослідження. Мета дослідження може бути представлена оцінкою фінансового стану господарства через виявлення проблемних аспектів фінансової діяльності, розробки рекомендацій щодо покращення фінансового стану. Тоді як завдання дослідження випливають з мети і можуть включати аналіз динаміки показників фінансової звітності, розрахунок та аналіз фінансових коефіцієнтів, оцінку фінансової стійкості, платоспроможності та рентабельності господарства й виявлення резервів покращення фінансового стану.

На другому етапі досліджуваного процесу проходить збір та обробка інформації. Серед ключових джерел інформації для аналізу фінансового стану господарства є фінансова звітність (баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал), статистична звітність та інформація з аналітичних ресурсів. Далі потрібно опрацювати необхідну цифрову інформацію в частині перевірки достовірності та повноти інформації, її впорядкувати та провести розрахунок потрібних фінансових показників.

Третій етап передбачає проведення безпосереднього аналізу фінансового стану в розрізі - здійснення оцінки динаміки показників фінансової звітності, оскільки вона дозволяє оцінити темпи зростання (зниження) різних показників, а також виявити головні тенденції розвитку господарства; розрахунку та аналізу фінансових коефіцієнтів, що сприяє об'єктивній оцінці різноманітних аспектів фінансового стану суб'єкта бізнесу; визначення системи показників задля розрахунку фінансової

стійкості, платоспроможності, рентабельності, ділової активності; проведення оцінки фінансової стійкості, платоспроможності та рентабельності господарства з метою формування узагальненого висновку про загальний його фінансовий стан господарства і виявлення проблемних аспектів його фінансової діяльності; виявлення резервів покращення фінансового стану для розробки рекомендації щодо покращення фінансового стану господарства загалом.

Четвертий етап вивчення методики дослідження передбачає формулювання висновків та рекомендацій. Висновки дослідження повинні відповідати поставленій меті та завданням, а рекомендації щодо покращення фінансового стану господарства - обґрунтованими та практичними.

Фінальним етапом здійснення методики дослідження є фахове оформлення результатів проведеного дослідження – подача їх у вигляді звіту, який містить ключові складові елементи та слугуватиме основою у прийнятті для використання в фінансово-плановій роботі відповідних спеціалістів господарства.

Основні прийоми аналізу включають в себе різні методи та підходи до вивчення фінансової звітності підприємства з метою отримання об'єктивної інформації про його фінансовий стан і результативність діяльності. Вони включають:

1. Горизонтальний аналіз включає порівняння показників фінансової звітності підприємства за різні періоди часу. Наприклад, порівняння фінансових результатів за поточний рік з попереднім роком. Горизонтальний аналіз дозволяє виявити тенденції змін у фінансових показниках та оцінити їхню стабільність.

2. Вертикальний аналіз досить часто використовується для визначення структури фінансової звітності підприємства та виявлення взаємозв'язків між окремими складовими. Наприклад, визначення відсоткового співвідношення окремих показників до загальної суми активів

або пасивів. Цей аналіз дозволяє виявити ключові складові фінансової структури підприємства.

3. Трендовий аналіз – це аналіз, який передбачає оцінку зміни фінансових показників протягом тривалого періоду. Він дозволяє виявити основні тенденції розвитку підприємства та зробити прогнози щодо його майбутнього розвитку.

4. Аналіз відносних показників. Такий метод включає розрахунок різних відносних показників, таких як коефіцієнти ліквідності, рентабельності, фінансового стану тощо. Перелічені показники дозволяють оцінити ефективність управління підприємством та його фінансову стабільність.

5. Порівняльний аналіз, як правило, використовується для порівняння фінансових показників підприємства з аналогічними показниками інших підприємств, галузевими середніми або стандартами. Порівняльний аналіз дозволяє виявити сильні та слабкі сторони підприємства у порівнянні з конкурентами.

6. Факторний аналіз. У більшості випадків такий метод використовується для визначення впливу окремих факторів на фінансові результати підприємства, оскільки він дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки між різними факторами та фінансовими результатами.

7. Останній метод - спеціальний аналіз передбачає проведення спеціальних досліджень задля вирішення конкретних завдань, таких як прогнозування наявних грошових засобів і ін.

Поряд із вище охарактеризованими методами аналізу фінансової звітності, господарюючі суб'єкти використовують економіко-математичні методи (факторний, дискримінантний та кластерний аналізи) та методи експертних оцінок, серед яких провідне місце відводиться анкетуванню, інтерв'ю, методу Дельфі.

Слід пам'ятати, що вибір методів дослідження залежить від поставлених завдань, доступної інформації та кваліфікації дослідника. Дуже

важливо дотримуватися принципів об'єктивності, науковості та практичної спрямованості при проведенні дослідження аналізу фінансового стану господарства, а результати такого об'єктивного дослідження повинні бути ґрунтовними, достовірними та корисними для користувачів.

В останніх дослідженнях провідних науковців виокремлюють практичність використання експрес-аналізу й комплексного аналізу у дослідженні фінансового стану суб'єктів господарювання.

Експрес-аналіз та комплексний аналіз є важливими інструментами для об'єктивного аналізу фінансового стану господарства. Обидва підходи мають свої переваги та можуть бути застосовані залежно від конкретних завдань та обставин.

Експрес-аналіз часто використовується для швидкого оцінювання фінансового стану підприємства. Він передбачає аналіз основних показників за короткий період часу і дозволяє швидко виявити основні проблеми або тенденції у фінансах. Експрес-аналіз особливо корисний у випадках, коли необхідно швидко прийняти рішення або планувати подальші кроки.

Комплексний аналіз, натомість, передбачає більш детальне та глибоке дослідження фінансової звітності та інших факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства. Цей підхід включає в себе аналіз різних аспектів фінансової діяльності, таких як ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість тощо. Комплексний аналіз дозволяє отримати більш повну та об'єктивну картину фінансового стану господарства та зробити збалансовані висновки та рекомендації.

Використання експрес-аналізу та комплексного аналізу в залежності від ситуації дозволяє забезпечити якісний та об'єктивний аналіз фінансового стану господарства, що є ключовим для прийняття правильних управлінських рішень.

Особливо сьогодні є популярною система ранжування. Тому спробуємо охарактеризувати головні, на нашу думку, переваги. А саме:

1. Чіткість та структурованість досліджуваної системи допомагає упорядкувати велику кількість показників у логічні групи, що спрощує їхнє сприйняття та аналіз. Це дозволяє швидше розуміти фінансовий стан підприємства та виявляти ключові аспекти його діяльності.

2. Універсальність. За її допомогою можливим є використання однакових критеріїв та методики аналізу для різних підприємств чи сфер діяльності. Це сприяє об'єктивності порівняння та дозволяє отримувати універсальні результати.

3. Підвищення ефективності аналізу. Сприяє виявленню проблемних аспектів та можливостей для покращення, оскільки це дозволяє зосередитися на ключових аспектах та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

4. Зручність використання. Система ранжування робить аналіз більш зручним та доступним, оскільки дозволяє швидше знаходити необхідну інформацію та виконувати порівняльний аналіз.

5. Можливість стандартизації. Систематизація дозволяє стандартизувати підхід до аналізу фінансової звітності, що сприяє вдосконаленню методів та забезпечує більш об'єктивні результати.

Оцінка фінансового стану підприємства може здійснюватися за допомогою різних методичних підходів. Основні з них включають:

- Аналіз фінансових показників – підхід, що передбачає розрахунок та аналіз різних фінансових коефіцієнтів (ліквідності, рентабельності, платоспроможності тощо), які відображають різні аспекти фінансового стану підприємства.

- Оцінка граничних значень. Сутність її полягає у порівнянні фактичних значень фінансових показників з певними граничними значеннями або стандартами, що дозволяє визначити відхилення та виявити проблемні аспекти.

- Аналіз динаміки - порівняння фінансових показників за різні періоди часу для виявлення тенденцій та змін у фінансовому стані підприємства.
- Оцінка відносних показників проводиться через розрахунок відношень між різними фінансовими показниками для отримання більш об'єктивної оцінки.
- Аналіз витрат та прибутків. Дослідження структури витрат та прибутків для визначення ефективності управління ресурсами підприємства.
- Співставлення з показниками конкурентів або галузі. Порівняння фінансових показників підприємства з аналогічними показниками конкурентів або середніми значеннями у галузі.
- Оцінка фінансових ризиків проводиться в якості оцінки рівня фінансових ризиків, зокрема ліквідності, платоспроможності, ризику неспроможності виплатити зобов'язання тощо.

Стосовно особливостей проведення різних методів оцінки фінансового стану підприємства, зупинимося на аналізі ключових із них. Метод інтегральної оцінки передбачає врахування різних фінансових показників та їх агрегацію у єдине числове значення, яке відображає загальну оцінку фінансового стану. Даний метод може використовуватися для порівняння фінансового стану різних підприємств або для визначення динаміки фінансового стану одного підприємства протягом часу. Дещо інша сутність формує методику проведення бальної оцінки, позаяк включає в себе встановлення рівнів оцінки для кожного фінансового показника на основі внутрішніх або зовнішніх критеріїв. Наприклад, за такою шкалою оцінки показник може бути оцінений як "високий", "середній" або "низький". Метод рейтингової оцінки слугує для визначення рейтингу підприємства на основі порівняння його фінансових показників з аналогічними показниками конкурентів або зі стандартами галузі. Наступним охарактеризуємо метод коефіцієнтів, що включає в себе розрахунок різних фінансових коефіцієнтів

(наприклад, ліквідності, рентабельності, платоспроможності тощо) для оцінки фінансового стану підприємства. Дискримінантна модель, як правило, використовується для визначення ймовірності банкрутства підприємства на основі аналізу його фінансових показників, матрична - у використанні матриць для представлення фінансової інформації та аналізу зв'язків між різними показниками.

Кожен з цих методів може допомогти в оцінці фінансового стану підприємства, проте їх використання повинно бути обґрунтовано та спрямовано на досягнення конкретних цілей аналізу.

Ці підходи можуть застосовуватися як окремо, так і в поєднанні один з одним для отримання більш об'єктивної та повної оцінки фінансового стану підприємства.

Таким чином приходимо до висновку, що фінансовий аналіз дозволяє визначити оптимальне використання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів. Цей аналіз полягає у вивченні фінансово-господарської діяльності підприємств для оцінки їхньої ефективності.

Отримані результати аналізу оцінюються з урахуванням вимог об'єктивних економічних законів та господарських завдань, що допомагає обґрунтовувати вибір ділового партнера, оцінювати ділову активність та визначати фінансову стійкість підприємства.

Знання основ фінансового аналізу є важливим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та розробки стратегій розвитку підприємства.

Отже, методика дослідження фінансового стану надзвичайно важлива, оскільки вона дозволяє отримати об'єктивну інформацію про фінансове здоров'я підприємства, що є ключовим для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Правильно проведений фінансовий аналіз допомагає виявити проблемні аспекти у фінансовій діяльності, зрозуміти їхні причини та визначити шляхи вирішення цих проблем. Крім того, методика дослідження фінансового стану дозволяє порівнювати показники підприємства з аналогічними показниками конкурентів та галузевими стандартами, що допомагає зробити більш об'єктивні висновки щодо конкурентоспроможності та стабільності підприємства на ринку.

2 ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Аналіз виробничої та фінансово-економічної діяльності досліджуваного підприємства

Формування й розвиток виробничого потенціалу суб'єкта господарювання - це комплексний та багатогранний процес, який потребує постійного вдосконалення та врахування мінливих умов ведення бізнесу. Його формування ц діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, незалежно від його організаційно-правової форми, ґрунтується на двох ключових аспектах – наявність матеріальних ресурсів та прийняття оптимальних фінансово-економічних рішень. Перший аспект, як правило знаходить своє відображення у наявності та якості обладнання, машин, інструментів та інших засобів виробництва і можливе їх ефективне використання, наявному стані виробничих приміщень та інфраструктури, рівнем забезпеченості сировиною, матеріалами та енергоресурсами.

Стосовно другого аспекту, то його імплементація у виробничий процес визначатиметься ефективністю управління фінансовими ресурсами, обґрунтованістю залучення інвестиційних надходжень та витрат, а також рівнем рентабельності й прибутковості досліджуваних суб'єктів бізнесового середовища.

Слід відмітити важливість ролі адміністративного апарату господарюючого суб'єкта, позаяк його виробничий потенціал також залежить від рівня компетентності та ефективності роботи керівництва. Саме керівник господарства приймає стратегічні та оперативні рішення, які впливають на всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання та мотивує персонал та забезпечувати його необхідними ресурсами. У підсумку, це допоможе збільшити потенційні успіхи підприємства, які є результатом

роботи не лише керівництва, але й усіх працівників.; від рівня кваліфікації, мотивації та відповідальності персоналу залежить продуктивність праці, якість продукції та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Також відзначимо, що характеризуючи фінансово-економічну діяльність підприємства, звертаємо увагу на результати аналізу його існуючого стану, позаяк вона дозволяє дати характеристику ефективності його діяльності в минулому, а аналіз фінансових показників дає уявлення про раціональність використання ресурсів та результати їхнього використання.

Отже, зацікавленим учасникам економічних відносин на предмет діяльності суб'єкта господарювання потрібно прискіпливо аналізувати, узагальнювати закономірності виробничих процесів які у підсумку, визначають вектор розвитку об'єкта дослідження.

Сільськогосподарський виробничий кооператив імені Лесі є обраним для виконання кваліфікаційної роботи. Керівний апарат кооперативу знаходиться в селі Плоска Дубенського району Рівненської області. Не значна частина виробничих потужностей господарства також розміщені в цьому населеному пункті, проте більшість – по території області.

Сільськогосподарський виробничий кооператив ім. Лесі Українки Дубенського р-ну Рівненської обл. займається належить вирощуванням зернових (крім рису), бобових і насіння олійних культур – як основний вид діяльності. Слід відмітити, що виробничі потужності дозволяють забезпечувати необхідною сільськогосподарською продукцією значну кількість споживачів не лише Рівненщини, але й навколишні районні центри сусідніх областей. Також досліджуване господарство розводить велику рогату худобу молочних порід та вирощує високопродуктивні породи свиней. Такий виробничий напрям господарству допомагає використовувати надлишок вирощеної сировини та розширити асортимент сільськогосподарської продукції. За останні кілька років керівництво виробничого кооперативу практикує реалізацію зернових культур за принципами оптової торгівлі, що збільшує за рахунок виробничих обсягів

збільшити рівень власних доходів. Окрім зерна, вдається знаходити покупців для реалізації необробленого тютюну, насіння і кормів для тварин за привабливими цінами.

Місце розташування сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки сприяє здійснювати виробничу діяльність на високому рівні, а природно-кліматичні умови адаптовані до провадження основного виду його діяльності. І лише грамотне поєднання цих умов сформує успішний плацдарм для функціонування кооперативу у майбутньому.

Допоміжним засобом у діяльності досліджуваного сільськогосподарського кооперативу імені Лесі Українки є наявні земельні ресурси. Саме земля при здійсненні сільськогосподарської діяльності відіграє ключову роль, оскільки господарство володіє значними площами для ведення сільського господарства.

Узагальнену структуру земельних ресурсів сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області представлено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Розміри і структура земельних угідь сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області за 2020-2022 рр.

Види угідь	Площа, га			Структура, %			2022 р до 2020 р.%
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	
Площа с.-г. угідь, всього	7330	7001	7001	100	100	100	95,5
з них : рілля	6597	6502	6400	90,0	92,9	91,4	97,0

Із даних розрахунків, проведених у 2.1 видно, що за досліджуваний період у сільськогосподарському кооперативі площі земельних угідь скоротилися на 4,5 %. Такий несуттєвий відсоток зменшення вказує на стійку потребу у земельних ресурсах і збільшенню площ, які засівають сільськогосподарськими озимими культурами. Якщо мова йде про рілля, то

у 2022 р. в порівнянні із 2020 р. спостерігається зменшення лише на 157 га, що становить 3% відповідно. Несуттєві зміни практично не відіграли ніякої ролі у зборі урожайності культур, позаяк господарством використовується якісний садивний матеріал, застосовуються сучасні технології обробітку ґрунтів, що сприяє збільшенню обсягів валового виробництва.

Обсяги виробничої діяльності досліджуваного кооперативу визначають напрями розвитку і діяльності у перспективі. Таку думку пояснимо в частині матеріально-технологічного оновлення виробничого процесу підприємства, удосконалення фінансового менеджменту й організації праці, зниження витрат на виробництво сільськогосподарської продукції тощо.

Економічний стан підприємства визначається його ресурсним потенціалом у багатьох аспектах. Ресурсний потенціал підприємства охоплює всі матеріальні і нематеріальні ресурси, які воно має в своєму розпорядженні для виробництва товарів і послуг. Ці ресурси можуть включати грошові кошти, обладнання, сировину, кадри, технології, патенти, бренд і т. д. Він формується із наступних елементів. А саме:

1. Виробничого потенціалу господарства. Виникає додаткова можливість підприємства виробляти товари і послуги залежить від наявності і якості його виробничих ресурсів. Це може включати обладнання, технології, сировину, кваліфіковану робочу силу і т. д. Якщо підприємство має великий і якісний виробничий потенціал, воно здатне виробляти більше продукції, що може позитивно вплинути на його економічний стан.

2. Фінансового потенціалу, обсяг якого визначається його здатністю використовувати фінансові ресурси для здійснення своєї діяльності. Це означає, що підприємство повинно мати достатньо коштів для покриття всіх витрат, включаючи зарплату працівників, витрати на сировину і матеріали, оплату послуг, податки і т. д. Коли підприємство має стабільний фінансовий потенціал, воно може функціонувати ефективно і уникати фінансових проблем.

3. Трудового (людського) потенціалу. Відзначимо, що людський ресурс є одним з найважливіших для будь-якого підприємства. На випадок, коли у підприємства великий і кваліфікований персонал, це може позитивно позначитися на його ефективності і конкурентоспроможності. Крім того, важливо мати систему управління персоналом, яка б допомагала ефективно використовувати потенціал працівників.

4. Технологічного потенціалу. В сучасному світі технології грають велику роль у розвитку підприємств. Якщо підприємство має доступ до передових технологій і може їх ефективно використовувати, це дозволить йому підвищити продуктивність, знизити витрати і покращити якість продукції.

5. Маркетингового потенціалу. Успіх підприємства також залежить від його здатності привертати клієнтів і збільшувати обсяги продажів. Це вимагає наявності ефективної маркетингової стратегії, яка б допомагала залучати увагу клієнтів і стимулювати їх до покупок.

Отже, ресурсний потенціал підприємства визначає його можливості для виробництва і реалізації продукції, а також для здійснення прибуткової діяльності в умовах конкуренції на ринку. Ефективне використання ресурсного потенціалу дозволяє підприємству досягти стабільності і успіху в його діяльності.

У таблиці 2.2 спробуємо провести аналіз ключових фінансово-економічних показників досліджуваного кооперативу впродовж звітного періоду.

Провівши відповідні розрахунки у табл. 2.2, спостерігаємо позитивні тенденції у зростанні усіх фінансово-економічних показників діяльності господарюючого суб'єкта за 2020-2022 рр. Зростання значення первісної вартості основних засобів кооперативу у більше як 2 рази у 2022 р. в порівнянні із 2020 р. є свідченням фінансового зміцнення, додатковою акумуляцією фінансових ресурсів, і у підсумку додаткові можливості для

підвищення технічного забезпечення обробітку ґрунту, збору урожаю та зберігання.

Таблиця 2.2 – Аналіз фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарського виробничого кооперативу Дубенського району Рівненської області за 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р.%
Площа сільськогосподарських угідь, га	7330	7001	7001	95,5
в т. ч. ріллі	6597	6502	6400	97,0
Середньорічна чисельність с.-г. працівників, осіб	73	66	84	115,1
Первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.	22534,1	36655,2	46117,4	204,7 (у 2 рази)
Чистий дохід (виручка) від реалізації с.-г. продукції, тис. грн	272922,6	318864,2	491151,3	180,0
у т. ч. на 1 га с.-г. угідь, грн.	37,2	45,5	70,2	188,7
на одного середньорічного працівника, тис. грн.	3738,7	4831,3	5847,0	156,4
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	659906,4	789332,1	895453,9	135,7
Чистий прибуток, тис. грн.	513056,2	645424,1	719541,8	140,3
Рівень рентабельності, %	7,3	8,3	11,4	156,2

Децю зросла кількість найманих працівників у 2022 р. по відношенню до 2021р. – на 127,3 %, що обумовлено прийняттям на роботу провідних спеціалістів у ремонтну майстерню кооперативу та обслуговування придбаних на умовах лізингу одиниць малої та великої сільськогосподарської техніки.

Позитивним моментом діяльності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки є той факт, що спостерігається зростання обсягу чистого доходу за результатами діяльності в 2020-2022рр. Так, значення цього показника зросло із 272922,6 тис. грн у 2020 р. до 491151,3 тис. грн у 2022 р., що в підсумку майже подвоїлося впродовж звітнього періоду. Такі зміни вважаємо логічними, оскільки спостерігаємо на 35,7%

зростання витрат на виробництво основного виду продукції досліджуваного господарства. На цій основі вбачаємо зростання обсягів вхідних грошових потоків. Аналогічні зміни прослідковуються в динаміці значень обсягу чистого доходу в розрахунку на 1 га. с.-г. угідь та 1 найманого працівника, а це зростання на 88,7% та 56,4% відповідно у 2022 р. у порівнянні до 2020 р.

Логічним продовженням здійснюваного аналізу є оцінка розміру загального чистого доходу, значення якого мали стійку тенденцію до зростання з 513056,2 тис. грн у 2020 р. до 719541,8 тис. грн у 2022 р. Такі зміни є позитивними у господарюванні і вказують на правильний вектор руху об'єкта дослідження в частині росту, розвитку та удосконалення. Досліджуваний кооператив взяв курс на інноваційну політику, динамічно удосконалює технологічні процеси виробництва та реалізації власної продукції, використовує маркетингові стратегії у фінансово-інвестиційній діяльності.

Отже, приходимо до висновку, що диверсифікація виробництва виправдала очікування керівництва сільськогосподарського виробничого кооперативу, про що свідчить суттєве зростання рівня рентабельності – з 7,3 пункти у 2020 р. до 11,4 пункти - у 2022 р. або 56,2% відповідно.

Констатуємо, що виробнича й господарська діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу Дубенського району Рівненської області за 2020-2022 рр. була ефективною і це заслуговує на увагу. Негативні наслідки військових дій дали окремі можливості суб'єктам аграрного бізнесу, які використали у господарстві і диверсифікували виробництво, відкривши лінію виробництва кормів для тварин. Такий профіль сьогодні користується попитом, оскільки багато тварин передислоковано із територій, де тривають військові дії та й на даний момент часу, є проблеми із вчасністю доставки такої продукції з-за кордону. Таким чином, відмітимо той факт, що керівний апарат кооперативу відслідковує сучасні тенденції розвитку продовольчого ринку і на цій основі визначає напрями своєї діяльності у короткостроковій перспективі.

2.2 Аналіз майнового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області

Аналіз майнового стану господарства є важливою складовою фінансового аналізу, оскільки він дозволяє оцінити фінансове здоров'я підприємства та його здатність виконувати свої фінансові зобов'язання. Серед ключових аспектів досліджуваного напрямку аналізу відносять аналіз активів, за допомогою якого можна провести оцінку розміру та структури активів підприємства, включаючи оборотні та необоротні активи. Такий напрям аналізу допомагає виявити можливі ризики, пов'язані з недостатнім рівнем ліквідності або недостатньою вартістю активів. Не менш важливим є аналіз зобов'язань суб'єкта господарювання. Проводиться в якості оцінки обсягу та структури зобов'язань підприємства, включаючи короткострокові та довгострокові зобов'язання, що, в свою чергу, дозволяє оцінити фінансові зобов'язання підприємства та його здатність їх виконати.

Задля об'єктивного здійснення аналізу майнового стану господарства використовують аналіз власного капіталу. Це ще один із аспектів оцінки величини та структури власного капіталу підприємства. Його імплементація допомагає визначити рівень фінансової стійкості та рентабельності підприємства. Аналіз ліквідності та фінансової стійкості значно підсилить значимість і всесторонньо охопить дослідження майнового стану суб'єктів бізнесу. Оцінка можливості підприємства виконати свої поточні фінансові зобов'язання за допомогою своїх оборотних активів та його здатності витримати фінансові труднощі, а також свою фінансову стійкість в довгостроковій перспективі. Отже, аналіз майнового стану господарюючих суб'єктів допомагає інвесторам, кредиторам та управлінцям приймати обґрунтовані фінансові рішення та оцінювати ризики, пов'язані з інвестуванням або співпрацею з підприємством. При вивченні даного

питання, дослідження активів господарства займає провідну роль у інтегрованому аналізі його фінансової діяльності, оскільки виступають ключовим компонентом балансу підприємства.

Методи оцінки змін у структурі активів включають горизонтальний та вертикальний аналіз.

- Горизонтальний аналіз (аналіз змін за період). Сутністю такого аналізу виступає можливість порівняти показники активів за два або більше періодів для виявлення тенденцій та змін у структурі. Позитивне значення горизонтального аналізу вказує на зростання показника, тоді як від'ємне значення свідчить про зменшення. Це дозволяє виявити тенденції у зміні структури активів та їх вплив на фінансовий стан підприємства.

- Вертикальний аналіз (аналіз структури за базисом 100%) - дозволяє визначити відносну величину кожного окремого елементу структури активів відносно загальної величини активів (як базису 100%). За його допомогою можна визначити структуру активів та виявити відсотковий внесок кожного елементу у загальну суму активів, а це позитивно впливає на виявлення важливих та незначних елементів структури активів та їх вплив на фінансові результати підприємства.

Обидва методи, горизонтальний та вертикальний аналіз, є важливими інструментами для оцінки змін у структурі активів та виявлення тенденцій у фінансовому стані підприємства.

Універсальним джерелом інформації, систематизувавши яку, можна використати для аналізу фінансового стану господарства є його баланс.

У таблиці 2.3 пропонуємо результати узагальненого аналізу стану майна сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області впродовж досліджуваного періоду.

Аналізуючи дані результатів проведеної оцінки майнового стану об'єкта дослідження, відзначимо, що у період з 2020 по 2022 рр. загальна вартість активів зросла з 73 013 тис. грн до 119 652 тис. грн, що є збільшенням на 46 639 тис. грн або 163,9%, і вказує на позитивні зміни у

структурі коштів господарства., а саме – оборотних та необоротних ресурсів. Якщо глянути на суттєві відхилення значень окремих показників, та найбільш кострубатим є відхилення обсягів грошових коштів та їх еквівалентів впродовж 2020-2022 рр. на 1460 тис. грн або у 26,7 рази. Такі дані, відображені у табл. 2.3, свідчать про ведення правильної фінансової політики у господарстві, а відтак і зростання одиниць великогабаритної техніки, що допоможе збільшити виробничі обсяги зернових культур.

Таблиця 2.3 - Аналіз майна сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр., тис. грн

Актив балансу	Роки						Відхилення	
	2020		2021		2022		2022 р. до 2020 р.	
	тис., грн.	%	тис., грн.	%	тис., грн.	%	тис., грн.	%
1. Кошти підприємства	73013	100	96455	100	119652	100	46639	163,9
в т. ч.:								
1.1. Необоротні активи	16910	23,2	26727	27,7	30392	25,4	13482	179,7
1.2. Оборотні активи	56103	76,8	69728	72,3	89260	74,6	33157	159,1
з них: матеріальні оборотні активи	29001	51,7	49442	70,9	65541	72,2	36540	226,0 (у 2,3 рази)
грошові кошти та їх еквіваленти	57	0,1	1577	2,3	1517	1,7	1460	2661,4 (у 26,7 рази)
кошти в розрахунках	27045	48,2	18709	26,8	22202	26,1	-4843	82,1

Відзначимо, що вартість матеріальних оборотних активів зростає з 29 001 тис. грн у 2020 році до 65 541 тис. грн у 2022 році, що становить збільшення на 36 540 тис. грн або 226,0%. Також це вказує на позитивні структурні зміни у діяльності досліджуваного господарства впродовж 2020-2022 рр.

Стосовно обсягу коштів у розрахунках, то лише їх значення зменшилося на 17,9% у 2022 р. у порівнянні із 2020 р. Це пояснюється

вчасністю проведених фінансових розрахунків у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки та вчасністю погашення заборгованості за поточними й довгостроковими зобов'язаннями у звітному періоді.

На загал, обсяг грошових коштів у підприємстві зріс на 46639 тис. грн або 63,9% відповідно протягом 2020-2022 рр. На цій основі приходимо до висновку, що у виробничому кооперативі високі результати фінансової діяльності, позаяк є зростання обсягу вхідних грошових надходжень, а це вказує на зміцнення ринкових позицій у короткостроковому періоді.

Для повномірного аналізу майнового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області потрібно ще проаналізувати стан наявних джерел коштів та виявити тенденції у їх формуванні впродовж 2020-2022 рр.

Таблиця 2.4 - Аналіз джерел коштів сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр., тис. грн

Пасив балансу	Роки						Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020		2021		2022		тис. грн.	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
1. Джерела коштів підприємства	73013	100	96455	100	119652	100	46639	163,9
в т. ч.								
1.1. Власний капітал	32600	44,6	39422	40,9	58749	49,1	26149	180,2
1.2. Довгострокові зобов'язання	11171	15,1	1592	1,6	8615	7,2	-2556	77,1
1.3 Наявність поточних зобов'язань	29242	40,3	55441	57,5	52288	43,7	23046	178,8

Провівши відповідні розрахунки аналізу стану пасивів досліджуваного господарства, результати яких узагальнені в табл. 2.4., бачимо, що, як і обсяги активів, так і обсяги пасивів у 2020-2022 рр. мають зрушення у позитивну сторону. Така динаміка значень ключових показників такого напряму аналізу вказує на ефективну діяльність сільськогосподарського

виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області, прийняття коректних управлінських рішень і адаптації до ринкових змін.

Так, загальний обсяг посивів господарства зріс з 46 639 тис. грн або на 63,9 % за 2020-2022 рр. Якщо говорити про зміни в структурі власного капіталу, то його питома вага у 2020 р. зросла із 44,6% до 49,1% у 2022 р., що прямопропорційно вказує на зміцнення ринкових позицій і поступове зменшення обсягів залучених й позичених фінансових ресурсів. Зростання дохідної частини у господарстві є позитивним явищем, позаяк дозволяє розпоряджатися більшою кількістю коштів і технічно підсилювати виробничі, технологічні та операційні процеси, нарощувати обсяги виробництва, а також диверсифікувати основні види діяльності у поєднанні із допоміжними.

Суми довгострокових зобов'язань, коливаючись, зменшуються, що також характеризує фінансову діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр. із позитивної сторони. У 2022 р. досліджуване господарство на 22,9 % зменшило свої довгострокові зобов'язання або 2556 тис. грн. Це дуже хороший результат, тим більше, що це у рік військового вторгнення в Україну військових сил росії, і більшість господарств із аналогічним видом діяльності або зазнавали суттєвих збитків, або «жевріли», жорстко обмежуючи суми видатків. Питома вага у 2022 р. становила лише 7,2% у порівнянні із 15,1% - у 2020 р. Однак, видно, що на противагу зменшенню обсягів довгострокових зобов'язань, зріс рівень залучення поточних. Так, спостерігається доволі суттєве зростання значення цього показника – на кінець звітного періоду 23046 тис. грн або 78,8 %. Керівництво господарства таким чином вирішило питання покриття довгострокових зобов'язань, оскільки поточними доходами погашало довгострокові кредити.

У підсумку, робимо висновок, що сільськогосподарський виробничий

кооператив імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр. мало задовільні результати діяльності. Значення деяких показників аналізу майнового його стану свідчать про несуттєві тимчасові труднощі у достроковому погашенні короткострокових зобов'язань і доцільним визнають розтермінування їх сплати, проте це не зменшує цінності фінансового менеджменту і методів його використання у виробничій, фінансовій та інвестиційній діяльності за досліджуваний період.

2.3 Оцінка ліквідності і платоспроможності та фінансової стійкості сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області

Досліджуючи усі напрями аналізу фінансового стану об'єкта дослідження, на наступному етапі проведемо оцінку показників ліквідності та платоспроможності за звітний період.

Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства відіграє ключову роль у фінансовому управлінні і має велике значення для різних зацікавлених сторін, таких як власники, кредитори, інвестори та управління підприємством. Ось деякі основні причини, що пояснюють потребу у проведенні цього аналізу:

1. Оцінка фінансової міцності господарства. Аналіз ліквідності дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для виробництва товарів та послуг і чи вистачає йому ліквідних активів для покриття поточних зобов'язань.

2. Планування фінансових потоків. Аналіз платоспроможності допомагає підприємству планувати свої фінансові потоки і визначити, які заходи потрібно прийняти для забезпечення своєї платоспроможності у майбутньому.

3. Підвищення довіри від зацікавлених сторін. Результати аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства можуть бути використані для підвищення довіри від інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

4. Мінімізація ризиків. Інформація, отримана в результаті аналізу, дозволяє підприємству уникнути потенційних фінансових ризиків, пов'язаних з недостатньою ліквідністю або платоспроможністю.

5. Покращення управлінських рішень. Результати аналізу можуть бути використані для прийняття управлінських рішень щодо управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Отже, аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства є важливим інструментом управління фінансами, який допомагає підприємствам забезпечити стабільність та успішність своєї діяльності.

Здатність перетворення оборотних активів в готівку визначається тривалістю в часі. Ця характеристика зумовлює поділ активів на:

- абсолютної ліквідності, який обчислюється як відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань.

- поточної ліквідності, який виражає відношення грошових коштів, вкладень у дебіторську заборгованість, термін оплати якої не настав, та готової продукції до поточних зобов'язань.

- загальної ліквідності, який виражається співвідношенням оборотного капіталу до поточних зобов'язань [19, С. 135-136].

Аналіз ліквідності, що базується на коефіцієнтах, є важливим інструментом для оцінки фінансового стану підприємства. Серед причин, що зумовлюють необхідність його проведення належать: оцінка здатності погасити зобов'язання (коефіцієнти ліквідності дозволяють визначити, наскільки швидко підприємство може погасити свої короткострокові зобов'язання. Вони показують, чи вистачає ліквідних активів для цього), виявлення ризиків недоліків у ліквідності (низькі значення коефіцієнтів ліквідності можуть свідчити про ризик недостатньої ліквідності, коли

підприємство може стикнутися з проблемами у виконанні своїх фінансових зобов'язань), покращення управлінських рішень (результати аналізу ліквідності можуть служити основою для прийняття управлінських рішень щодо управління ресурсами підприємства та забезпечення його фінансової стабільності), порівняння з іншими підприємствами (коефіцієнти ліквідності дозволяють порівняти фінансовий стан підприємства з іншими у галузі або на ринку в цілому) і ін. Таким чином, переконуємося у необхідності здійснення аналізу ліквідності за допомогою коефіцієнтів, позаяк він є важливим інструментом для оцінки фінансової стабільності та платоспроможності досліджуваного господарства.

Результати оцінки ліквідності й платоспроможності сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр. вказано у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Оцінка ліквідності та платоспроможності у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+,-)
	2020	2021	2022	
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,92	1,26	1,87	-0,05
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,05	0,44	0,99	-0,06
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,03	0,004	0,002
Коефіцієнт мобільності активів	0,77	0,72	0,79	0,02
Коефіцієнт співвідношення активів	3,32	2,61	3,20	-0,12
Співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,08	2,96	1,11	0,03

Отримавши результати аналізу показників ліквідності й платоспроможності, які знайшли своє відображення у табл. 2.5. І так, на основі проведених розрахунків, які знайшли своє відображення в табл. 2.5, узагальнимо їх.

Якщо враховувати похибку відхилень значень показників проведеного аналізу, то спостерігаємо не значні їх коливання в обидві сторони, а це свідчить про максимальну їх наближеність до встановлених оптимальних норм їх значень.

Так, значення коефіцієнта загальної ліквідності хоча і не суттєво, проте, зменшився на 0,05 п із 1,92 п у 2020 р. до 1,87 п - у 2022 р. відповідно. Таку ситуацію можемо обґрунтувати несуттєвим зменшенням сум власних коштів у співвідношенні до поточних чи довгострокових зобов'язань, проте є велика надія на те, що в наступному періоді об'єкт дослідження зможе нівелювати ці диспропорційні обмеження. Аналогічною виявилася ситуація із значеннями за звітний період із коефіцієнтом швидкої ліквідності. Тут проблему вбачаємо у зменшенні темпів обіговості власних і залучених фінансових ресурсів. Як правило, керівництво сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області більш схильне до думки поступової ліквідації заборгованостей, а відтак і поновлення і збільшення матеріальних активів.

Стосовно значення коефіцієнта співвідношення активів, то тут видно, що питома вага залучених фінансових ресурсів практично рівна обсягу власних. Значення коефіцієнтів коливається на рівні показників 3,32 п у 2020 р. та 3,20 п – у 2022 р. відповідно. На цій основі необхідно оптимізувати структуру власних і позичених грошових коштів.

Отже, результати оцінки ліквідності й платоспроможності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області впродовж 2020-2022 рр. свідчить про суттєве зростання значень коефіцієнтів ліквідності й платоспроможності.

У сучасних умовах підприємства стикаються з новими викликами, що вимагають від них вирішення нових завдань. Одним з ключових аспектів успішної діяльності є здатність своєчасно та повністю виконувати свої фінансові зобов'язання, як поточні, так і довгострокові. Ця здатність визначає подальший розвиток підприємства у напрямку швидкого реагування на виклики, формування кадрового, виробничого та фінансового потенціалу.

У очах потенційних інвесторів таке підприємство вважається надійним і має великий потенціал для залучення фінансових ресурсів, участі в інвестиційних проектах та отримання кредитів довіри. Фінансова стійкість підприємства на довгостроковий період часу визначається його фінансовою залежністю від інвесторів і кредиторів.

Аналіз фінансової стійкості є важливою частиною управління фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта, на яку чинять дію три основні фактори. Передусім, це оцінка можливого ризику, оскільки аналіз фінансової стійкості допомагає виявити ризики, пов'язані з платоспроможністю господарства, керівництву господарства необхідно приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування або кредитування. Також слід відзначити вплив процесу прогнозування майбутніх результатів на рівень фінансової стійкості досліджуваного господарства. І на дію цього чинника необхідно звертати увагу, оскільки на основі аналізу фінансової стійкості можна робити прогнози щодо фінансової діяльності суб'єкта бізнесового середовища в майбутньому. На цій основі доцільно розробляти стратегії розвитку такого господарства і реалізовувати максимально важливі напрями її імплементації. Досить важливим фактором виступає оцінка прийняття управлінських рішень у підприємстві при його аналізі фінансової стійкості. Аналіз фінансової стійкості дозволяє оцінити ефективність управління ресурсами компанії і виявити можливість їх оптимізації.

Серед ключових показників аналізу фінансової стійкості, виокремимо найбільш інформативні задля подальшого виявлення тенденцій та формування конкретних пропозицій для підприємств. Отже, це:

1. Коефіцієнт автономії, значення якого визначають, яка частина активів фінансується за рахунок власних коштів господарства.

2. Коефіцієнт фінансової стійкості. Розрахунок значень цього коефіцієнта показує співвідношення між власним та залученим капіталом господарюючого суб'єкта.

3. Чистий оборотний капітал. Розмір чистого оборотного капіталу визначає можливість підприємства розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями за рахунок оборотних активів.

4. Коефіцієнт покриття відсотків, значення якого визначають, наскільки доходів господарства вистачить для виплати відсотків за позиченими коштами.

Таким чином, перелічені вище основні фінансові показники допомагають оцінити фінансову стійкість компанії та розуміти, наскільки вона може витримати фінансові труднощі та зберегти свою діяльність

Для розрахунку показників фінансової стійкості досліджуваного господарства необхідно опрацювати інформацію, яку містять форми фінансової звітності 2020-2022 рр. і лише на цій основі зможемо визначити рівень фінансової стійкості сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області.

Таблиця 2.6 - Аналіз фінансової стійкості сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р. (+,-).
	2020	2021	2022	
Коефіцієнт автономії	0,45	0,41	0,61	0,16
Коефіцієнт фінансування	1,12	0,42	1,25	0,13
Коефіцієнт фінансової залежності	2,24	2,45	1,87	-0,37
Коефіцієнт заборгованості	0,89	2,38	1,3	0,41
Коефіцієнт покриття відсотків	8,11	22,75	19,68	11,78
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,40	0,57	0,35	-0,05
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,34	0,38	0,55	0,21

Провівши відповідні розрахунки оцінки фінансової стійкості досліджуваного господарства у 2020-2022 рр. відображені у табл. 2.6, бачимо, що розрахункові значення показників практично усі відповідають нормативним значенням. Так, якщо мова йде про фінансову автономію, то відзначимо, що значення цього показника мали тенденцію до зростання в межах від 0,45 п до 0,61 п. Це свідчить про зменшення обсягів додаткових фінансових ресурсів у 2020-2022 рр., а це з позитивної сторони характеризує діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області у звітному періоді. Хорошим результатом цих показників є вкладення власних фінансових ресурсів понад 90 грн на тисячу гривень активів об'єкта дослідження. Порівнюючи цю вимогу, констатуємо, що кооператив дещо не дотягує до цих значень, однак простежується позитивна тенденція у зростанні значень показника – коефіцієнта автономії.

Дещо зниженими значеннями охарактеризовується коефіцієнт фінансової залежності. У 2020 р. його значення становило 2,24 п., а у 2022р. – 1,87 п відповідно або зменшилося на 0,37 п. Таку тенденцію опишемо як негативну із незначними позитивними змінами, позаяк вказує на доволі суттєву залежність сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області від позичених й залучених фінансових ресурсів. Зрештою, яскравим підтвердженням такої ситуації є зростання значення показника заборгованості, які зросли із 0,89 п до 1,3 п або 0,41 п. У досліджуваному періоді, особливо на початку 2020 р., в країні була складна економічна ситуація, зумовлена пандемією ковіду. Саме в цьому часі досліджуваному господарству довелося залучити левову частку короткострокових кредитних ресурсів, які ще не виплачені були на кінець 2022 р. Однак, у тих непростих часах, це було чи не єдине рішення, яке, сьогодні аналізуючи, вказує на правильність його прийняття. До такого висновку приходимо, бо вдалося керівництву господарства втримати ринкові

позиції і не зійти із них. На таку закономірність мав вплив і коефіцієнт покриття відсотків. Так у звітному періоді, його значення зросло на 11,78 п, а це обмежує додаткові і зменшує ключові можливості сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області, бо постійно виникає потреба у додаткових грошових коштах, щоб вчасно і у повній мірі розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями з фінансово-кредитними установами.

Слід також враховувати рівень забезпеченістю виробничого процесу основними засобами, технічний стан яких є задовільний, при аналізі фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Значення цього показника у 2020 р. становило 0,34 п, а у 2022р. – 0,55 п відповідно, тобто зросло на 0,21 п у звітному періоді. Така тенденція вселяє надію на позитивні зрушення у нарощенні обсягів виробництва та вказує на зростання фінансової у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області.

Узагальнюючи, стверджуємо, що рівень фінансової стійкості сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області був досить високий навіть з урахуваннями змін у динаміці її окремих показників.

На загал можна відзначити, що фінансовий стан сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр. був досить фінансово міцним, справно розраховувався за своїми зобов'язаннями, вчасно отримував усю сировинну базу, систематично оновлював склад і структуру основних засобів тощо. Запас фінансової міцності допоможе у майбутньому диверсифікувати виробничі лінії, збільшувати посівні площі, розширювати пошук каналів реалізації виробленої продукції, а тимчасово вільні кошти використовувати грамотно, при цьому забезпечуючи реалізацію стратегічних цілей розвитку сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки у майбутньому.

2.4 Оцінка ділової активності об'єкта дослідження

Ділова активність підприємства характеризується інтенсивністю та ефективністю використання капіталу. Ділова активність - це комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти діяльності підприємства, а тому визначається системою певних критеріїв. Таким чином, ділова активність може характеризуватись динамікою показників ефективності виробничо-господарської діяльності в цілому. Позитивна динаміка цих показників сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності [30, С. 136].

Щодо фінансового стану підприємства визначення показників ділової активності важливе, оскільки відображає використання економічного потенціалу господарства через результати його діяльності. За допомогою оцінки ділової активності є можливим дослідження розвитку підприємства, а також тенденцій у структурі його виробництва.

Частина фінансових ресурсів вкладена в основні засоби. Ефективність їх використання залежить від стану матеріально-технічної бази, зокрема зміни її кількісних та якісних характеристик, придатності для подальшого використання. У фінансовому аналізі для цього використовують показники майнового стану: коефіцієнти оновлення й вибуття основних засобів [30, С. 139].

Підприємства аграрного сектора одержують надходження від комерційної діяльності, у тому числі виробництва промислової продукції, виконання робіт і надання послуг. Треба відзначити, що суспільно необхідним є застосування їх ресурсного потенціалу для виробництва сільськогосподарської продукції

У фінансовому аналізі ефективність використання оборотних засобів визначають на основі показників їх оборотності. Прискорення оборотності

оборотних засобів має позитивне значення. З одного боку, воно вказує на збільшення доходів підприємства з розрахунку на одиницю акумульованих у поточних активах коштів, а з іншого, дозволяє вивільнити частину оборотного капіталу, яка може бути спрямована на інші цілі [30, С. 141-142].

Ефективність використання оборотних засобів характеризує коефіцієнт оборотності оборотних засобів (виходячи з сучасної схеми бухгалтерського балансу набуває поширення термін – оборотність поточних активів). Він розраховується як відношення суми виторгу від реалізації продукції до середньорічної вартості оборотних засобів [30, С. 143].

На тривалість обороту оборотних засобів впливає цілий ряд внутрішніх і зовнішніх чинників. До перших належить специфіка галузі, економічна ситуація в країні. Зокрема, проблемні ситуації в економічній системі країни можуть змусити підприємства накопичувати запаси товарно-матеріальних цінностей. До внутрішніх чинників належить галузева структура виробництва, вибрана стратегія управління поточними активами, ефективність маркетингу тощо [39, С. 186].

У табл. 2.7 подано розрахунок показників ділової активності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр. За досліджуваний період показники ділової активності підприємства суттєво відрізняються.

Так, аналізуючи дані таблиці 2.7, стверджуємо, що коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився на 0,898 пункти, але тривалість його обороту збільшилася на 48 дні. Така характеристика стану обороту оборотних активів сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області пояснюється тим, що впродовж досліджуваного періоду підвищився попит на реалізацію товарної продукції.

Проведені розрахунки показали, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. виручка від реалізації продукції зросла на 29886,0 тис. грн. (на 41,0%) у

сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області. Одночасно бачимо зростання суми оборотних активів на 23171,8 тис. грн.

Таблиця 2.7 - Оцінка ділової активності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області впродовж 2020-2022 рр.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення, 2022р. до 2020р., (+,-)	
				тис. грн.	%
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3,100	2,803	2,202	-0,898	71,0
Коефіцієнт завантаженості активів у обороті	0,323	0,357	0,454	0,132	140,8
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	7,333	6,163	4,715	-2,618	64,3
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,113	3,840	4,108	-0,005	99,9
Тривалість обороту оборотних активів, у днях	118	130	166	48	140,8

Оцінка ділової активності передбачає дослідження змін у параметрах діяльності підприємств як комерційних структур [30, С. 143]. Реагуючи на зміну зовнішнього середовища, вони розвивають одні види діяльності і згортають інші, використовуючи при цьому ресурси для виробництва лише тих видів продукції, які забезпечують більшу окупність витрат. Даний процес у більшій чи меншій мірі повинен контролюватися державою, яка, при потребі, стимулює активність суб'єктів підприємницької діяльності у тих сферах і галузях, у розвитку яких відчувається підвищена суспільна потреба.

Під ефективністю виробництва необхідно розуміти сукупне відображення кінцевих результатів раціонального використання засобів

праці і робочої сили впродовж певного періоду. У високорозвинених країнах з ринковою економікою господарювання вживають поняття „продуктивна система виробництва” з метою відображення кінцевих результатів діяльності суб’єктів господарювання з точки зору ефективності їх діяльності. Досліджуючи це поняття, стає зрозумілим, що доцільно поєднувати раціональне використання ресурсів капіталу, робочої сили, земельних ресурсів, інформації для диверсифікації процесу виробництва.

Економічний ефект відображає різні вартісні показники, що характеризують проміжні і кінцеві результати виробництва на підприємстві (в об’єднанні підприємств). До таких показників належать обсяг товарної, чистої або реалізованої продукції, величина одержаного прибутку, економія тих чи інших видів виробничих ресурсів або загальна економія від зниження собівартості продукції тощо. Соціальний ефект зводиться до скорочення тривалості робочого тижня, збільшення нових робочих місць і рівня зайнятості людей, поліпшення умов праці та побуту, стану навколишнього середовища, загальної безпеки життя тощо. Соціальні наслідки виробництва можуть бути не лише позитивними, але й негативними (наприклад, поява безробіття, посилення інфляції, погіршення екологічних показників) [41, С. 391].

Оцінка ресурсів, що забезпечують господарську діяльність та ефективність їх використання, визначається системою економічних показників. Для оброблення показників господарської діяльності використовуються абсолютні та відносні величини.

Абсолютні величини відображають розміри показника в натуральних, трудових і вартісних вимірниках. За способом вираження вони поділяються на індивідуальні та сумарні.

Відносні величини відображають розмір показника, який виражається як кількісне співвідношення між окремими (одноіменними або різно-іменними) показниками (коефіцієнт, частка, відсоток, кількість пунктів). Відносна величина показує, в скільки разів розмір однієї величини більший або

менший за іншу, або яку частку від другої становить перша, або скільки одиниць однієї величини припадає на одиницю іншої величини [23, С. 37].

У підсумку, результати господарювання сільськогосподарських підприємств визначаються ефективністю такої діяльності. Для того, щоб проаналізувати чи ефективною була діяльність досліджуваного підприємства до уваги береться фактичний результат його функціонування – обсяг дохідності на одиницю власних і залучених ресурсів. Інтенсивність діяльності сільськогосподарського підприємства визначається обсягом прибутку та значенням рівня рентабельності.

Як уже відзначалося, фінансові результати відобразатимуть ефективність діяльності підприємств, якщо відповідні показники будуть наведені з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Впродовж аналізованого періоду площа земель у їх користуванні постійно не суттєво, однак зменшувалася. Проте, незначне зменшення площ земель сільськогосподарського призначення, обумовлене збільшенням обсягів виробництва продукції, а отже, і впливало на зміну узагальнюючих показників – виручки, валового і чистого прибутку тощо.

Належне функціонування суб'єктів господарювання від рівня забезпеченості віддачі фінансовими ресурсами у порівнянні із обсягом їх вкладень. У сучасних умовах господарювання співставлення понесених витрат із плановим обсягом доходу є необхідністю, скільки визначає правила гри у бізнесі, підприємницькій діяльності і окремих секторах економіки.

Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів і ефективності діяльності господарства. Вони характеризують дохідність господарства з різних позицій і групуються згідно з інтересами учасників економічного процесу та ринкового обміну. Показники рентабельності можна об'єднати в кілька груп:

- 1) показники, що характеризують рентабельність (окупність) витрат виробництва й інвестиційних проектів;
- 2) показники, що характеризують рентабельність продажів;

3) показники, що характеризують прибутковість капіталу і його складових [26, С. 221-223].

Рентабельність часто розраховувати на основі валового прибутку, прибутку від операційної діяльності, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування й чистого прибутку [37; 11]. Вибір використовуваних показників рентабельності, а відповідно, і використовувані показники фінансових результатів визначається цілями діагностики.

До основних показників рентабельності, які використовуються у ході аналізу фінансового стану досліджуваних господарств, є:

1. Рентабельність сукупних активів (рентабельність сукупного капіталу або економічна рентабельність) характеризує рівень прибутку, генерована всіма активами підприємства, що перебувають у його використанні по балансі. Зменшення рівня рентабельності активів може свідчити про падаючий попит на продукцію підприємства й про перенагромадження активів.

2. Рентабельність власного капіталу (фінансова рентабельність) характеризує рівень прибутковості власного капіталу, вкладеного в дане підприємство, тому найбільший інтерес представляє для наявних і потенційних власників й акціонерів й є одним з основних показників інвестиційної привабливості підприємства, тому що його рівень показує верхню межу дивідендних виплат.

3. Рентабельність продажів (комерційна рентабельність) показує, наскільки ефективно й прибутково підприємство веде свою операційну (виробничо-комерційну) діяльність і розраховується відношенням суми прибутку до витрат на реалізацію продукції. Залежно від використовуваного в розрахунках показника прибутку виділяють валову, операційну й чисту рентабельність продажів [16, С. 188-189].

Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках. Передусім

розрізняють рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу), рентабельність продукції і рентабельність господарської діяльності.

Рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу) обчислюється в кількох модифікаціях: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність акціонерного капіталу.

Рентабельність активів (Ра_{кт}) характеризує ефективність використання всього наявного майна підприємства та обчислюється за формулами

$$P_{\text{акт}} = P_z / C_a \times 100\%; \quad P_{\text{акт}} = P_{\text{ч}} / C_a \times 100\%, \quad (2.1)$$

де P_z — загальний прибуток підприємства за рік, тис. грн;

$P_{\text{ч}}$ — чистий прибуток підприємства за рік, тис. грн;

C_a — середньорічна вартість активів, тис. грн.

Рентабельність власного капіталу (Р_{вк}) відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів:

$$P_{\text{вк}} = P_{\text{ч}} / K_a \times 100\%, \quad (2.1)$$

де K_a — власний капітал підприємства.

Рентабельність акціонерного капіталу (Ра_к) свідчить про верхню межу дивідендів на акції та обчислюється так:

$$P_{\text{ак}} = P_{\text{ч}} / K_{\text{ст.}} \times 100\%, \quad (2.2)$$

де $K_{\text{ст.}}$ — статутний капітал (номінальна вартість проданих акцій).

Рентабельність продукції характеризує ефективність витрат на її виробництво і збут. Вона визначається за формулами:

$$P_{\text{прзаг}} = P_z / (BC + BA + BZ) \times 100\%, \quad (2.3)$$

де $P_{\text{прзаг}}$ — загальна рентабельність продукції, %;

P_z — загальний прибуток підприємства за рік, тис. грн;

BC — виробнича собівартість продукції, тис. грн;

BA — адміністративні витрати, тис. грн;

BZ — витрати на збут продукції, тис. грн. [9, С. 129-131]

Зміна рівня того чи іншого показника рентабельності залежить від зміни економічних та організаційно-технічних факторів виробництва та реалізації продукції (робіт та послуг). Тому в процесі аналізу стану рентабельності підприємства необхідно визначити, які фактори більше впливали на підвищення чи зниження рівня рентабельності й розробити відповідні заходи підвищення ефективності діяльності підприємства.

Проаналізуємо зміну показників рівня рентабельності у сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 - Ефективність діяльності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області впродовж 2020-2022 рр., %

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення, (+;-)
Рентабельність продукції,%	4,86	4,32	5,13	0,26
Рентабельність активів,%	13,51	10,68	9,55	-3,96
Рентабельність власного капіталу,%	47,85	38,01	29,83	-18,02
Операційна рентабельність продажу,%	5,51	4,78	6,33	0,82
Чиста рентабельність продажу,%	4,59	4,11	4,82	0,22
Валова рентабельність продажу,%	5,51	4,87	6,03	0,52

Провівши відповідні розрахунки у таблиці 2.8, слід відзначити, що діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 роках була рентабельною. Так, рентабельність власного капіталу у 2020-2022 рр. спостерігається із досить великими значеннями цього коефіцієнта і в загальному підсумку свідчить про ефективність функціонування підприємства..

Показники рівня рентабельності продажу, які визначаються відношенням валового прибутку до виручки від реалізації продукції, впродовж досліджуваного нами періоду, коливаючись зростає, і є на

низькому рівні. Їх значення впродовж 2020-2022 рр. зросло до 1% і свідчить про стійку тенденцію у роботі господарства.

Оцінка показників рентабельності характеризує в цілому про частково ефективну роботу підприємства. Оцінка даних таблиці вказує на те, що у 2022 р. чистий прибуток підприємства збільшився на 1602,7 тис. грн. порівняно з 2020 р. Відповідно, більшість показників рентабельності мають низьке значення.

Підводячи підсумок оцінки фінансового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області, слід ще раз підкреслити, що необхідність та значення такої оцінки зумовлені потребою систематичного аналізу та вдосконалення роботи за ринкових відносин, переходу до самокупності, самофінансування, потребою в поліпшенні використання фінансових ресурсів, а також пошуком у цій царині резервів зміцнення фінансової стабільності господарств.

3 НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЧОГО КООПЕРАТИВУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ДУБЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1 Резерви збільшення грошових надходжень та прибутків у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області

Фінансові відносини підприємства виникають при формуванні власних ресурсів, доходів та їхнього розподілу, які використовуються для його розвитку. Господарська діяльність вимагає достатнього рівня фінансового забезпечення, основним джерелом якого є капітал. Капітал інвестується у виробництво, де він перетворюється на вартість продукції. Після продажу продукції вона перетворюється на прибуток, який знову використовується для розвитку підприємства.

У нестабільній економіці банкрутство досить поширене і для сільськогосподарських підприємств. Для уникнення його та відновлення платоспроможності потрібно вчасно діагностувати можливість кризової ситуації. Для цього важливо періодично аналізувати фінансовий стан підприємства, визначати масштаби кризової ситуації та вивчати основні фактори, що її викликали.

Збільшення грошових надходжень може бути ключовим для уникнення банкрутства підприємства. Деякі шляхи збільшення надходжень включають:

1. Збільшення продажів можливе при розширенні ринків збуту, введення нових продуктів або послуг, покращення маркетингових стратегій - все це може сприяти збільшенню обсягів продажів.

2. Підвищення цін там де це можливо, бо у протилежному разі зростання цін на товари або послуги може призвести до збільшення прибутку.

3. Оптимальна цінова позиція вважається сформованою тоді, коли можливим є знаходження оптимального рівня цін, як задовольняє як покупців, так і свій фінансовий інтерес, а також може підвищити загальний обсяг продажів.

4. Зростання ефективності управління запасами., оскільки це може допомогти уникнути втрат від залишкових запасів та забезпечити постачання товарів у відповідний час.

5. Розширення асортименту продукції. Додавання нових продуктів або послуг може привернути нових клієнтів та збільшити обсяги продажів.

6. Покращення якості обслуговування. Висока якість обслуговування прямопропорційно вплине на підвищення лояльності клієнтів та збільшення повторних покупок.

Таким чином, запропоновані шляхи можливого зростання рівня дохідності сприятимуть підприємству у акумуляції додаткових фінансових ресурсів, активнішому руху вхідних та вихідних грошових потоків та зміцнити фінансову стійкість.

Узагальнюючи думки відомих дослідників та науковців на предмет пошуку можливих резервів збільшення грошових надходжень та прибутків в бізнесовому середовищі, спробуємо виокремити кілька головних. Передусім, це нарощення обсягів продажів. Це може стати можливим через розширення ринків збуту, залучення нових клієнтів або збільшення кількості продуктів/послуг, проданих кожному клієнту, може призвести до збільшення грошових надходжень. Також як один із варіантів, часто використовують підвищення цін із метою вирівняння її і ринковою, позаяк підвищення цін на продукцію або послуги може призвести до збільшення прибутку. Але такий підхід можна брати за основу лише тоді, коли це не призведе до втрати частини клієнтів.

Покращення ефективності виробництва – це ще один оптимальний варіант задля зростання обсягів фінансових надходжень. Оптимізація

процесів виробництва та управління може допомогти знизити витрати і збільшити рівень прибутку в господарстві у найближчі терміни.

Наступними, у деяких випадках менш ефективними, а в інших – більш перспективними, напрямами оптимізації структури резервів фінансових ресурсів у господарюючих суб'єктах віднесемо - розширення асортименту продукції (додавання нових продуктів або послуг може привернути нових клієнтів та збільшити обсяги продажів), покращення маркетингової стратегії (використання маркетингового підходу, реклами та просування може підвищити усвідомленість бренду та збільшити продажі), залучення інвестицій (сприятиме нарощенню капіталу для розвитку бізнесу та збільшення прибутків) та зростання рівня обслуговування клієнтів (покращення обслуговування може призвести до збільшення лояльності клієнтів та збільшення повторних покупок).

На наше переконання, запропоновані резерви можуть варіювати залежно від конкретного виду бізнесу та його умов, і їх впровадження потребує детального аналізу та планування.

Оцінка перспектив розвитку підприємства є важливою не лише для самого підприємства, але й для його бізнес-партнерів з-за кількох причин. По перше, планування стратегії. Оцінка допомагає підприємству визначити його місце на ринку та вибрати оптимальний курс розвитку. Це важливо не тільки для самого підприємства, але і для його партнерів, які можуть бути зацікавлені в здоровому розвитку підприємства. По друге, ризики та можливості. Аналіз допомагає виявити потенційні ризики та можливості для підприємства, що є важливим для партнерів, на які можуть впливати наступні фактори. По третє, партнерські відносини. Для бізнес-партнерів важливо мати чітке уявлення про те, як підприємство планує розвиватися у майбутньому, оскільки це може вплинути на їх власні плани та стратегії. По четверте, фінансова стабільність. Інвестори та кредитори можуть бути зацікавлені у фінансовій стабільності підприємства, яка може бути прогнозована за допомогою оцінки перспектив розвитку. Таким чином,

оцінка перспектив розвитку підприємства є важливою для всіх зацікавлених сторін, оскільки вона дозволяє зрозуміти його потенціал та можливості у майбутньому.

Як відомо, інформація про фінансовий стан підприємства має велике значення для різних зацікавлених сторін – учасників економічно-фінансових відносин. До їх числа слід зарахувати зарубіжних інвесторів, органів контролюючих структур, державного контролю, а також управлінські органи. Такий зв'язок виникає через те, що:

1. Інвестори зацікавлені у фінансовій стабільності та рентабельності підприємства перед тим, як вкладати свої кошти. Інформація про фінансовий стан допомагає їм зрозуміти ризики та потенційну вигоду від інвестування.

2. Податкові органи використовують інформацію про фінансовий стан для визначення правильності обліку та розрахунку податків, що сплачуються підприємством.

3. Органи державного управління та контролю можуть використовувати інформацію про фінансовий стан для моніторингу та контролю за діяльністю підприємства з метою забезпечення дотримання законодавства та нормативів.

4. Оперативність інформації. Умови швидкої зміни ринкових умов вимагають оперативного доступу до інформації про фінансовий стан підприємства. Це допомагає управлінцям та зацікавленим сторонам приймати швидкі та обґрунтовані рішення.

Таким чином, вважаємо, що інформаційна база щодо фінансового стану підприємства є важливою для забезпечення прозорості, ефективного управління та взаємодії з різними зацікавленими сторонами.

Підхід, запропонований Біленькою Н. Б., включає в себе кілька кроків для вибору можливих оптимальних напрямків розвитку підприємства. Основні кроки цього підходу можна узагальнити так:

1. Визначення показників та вибір напрямків оцінки фінансового стану.

2. Відбір показників, що перевищують порогові значення.
3. Ранжування результативних показників за ступенем значимості.

Така особливість сприятиме

4. Розміщення показників: Розміщення показників в пріоритетному порядку.
5. Класифікація показників: Класифікація показників та аналіз їх впливу.
6. Визначення змін: Визначення допустимих змін величин факторних показників.
7. Виключення показників: Виключення показників з неприпустимою зміною.
8. Розрахунок результативного показника: Розрахунок абсолютної величини обраного факторного показника.
9. Вивчення можливостей виходу: Вивчення можливостей виходу на розрахункові значення факторних показників.
10. Перерахунок інших показників: Перерахунок інших показників під впливом обраного факторного показника.
11. Порівняння з граничними значеннями: Порівняння розрахованих показників з граничними значеннями.
12. Вирішення завдання: Вирішення поставленої задачі або перехід до наступного показника.
13. Висновок про фінансовий стан: Висновок про фінансовий стан підприємства [9, С. 19-20].

Охарактеризований підхід дозволяє систематизувати та аналізувати інформацію про фінансовий стан підприємства для подальшого прийняття ефективних рішень щодо його розвитку, а також включає застосування кореляційно-регресійного аналізу для виявлення впливу різних факторів на інтегральну оцінку.

З метою проведення фінансового аналізу, наступним оптимальним способом може бути використання методики, сутність якої полягає в

порівнянні ефективі від використання теоретичних значень розрахункових коефіцієнтів із фактичними показниками підприємства. Для цього можна використовувати середні показники за галуззю, найкращі показники підприємства в інших періодах чи показники лідерів галузі. Ця методика є зручною, зрозумілою та легко адаптованою для автоматизації аналітичних розрахунків. Використання цієї методики дозволяє оперативно впливати на фінансово-господарську діяльність для отримання кращих результатів.

В практичній площині не рідко зустрічається ситуація, коли господарство може отримувати надприбуток, проте відчуває гостру нестачу грошових запасів для капітального розвитку та створення необхідних умов для належного функціонування. Така ситуація часто виникає у діяльності аграрних підприємств у ковідному й постковідному період. І навпаки, прибуток може бути невеликим, але фінансовий стан підприємства буде задовільним. Інформація про формування та використання прибутку у звітності не завжди відображає реальний рух грошових коштів.

Отже, аналіз грошових потоків є важливим для отримання економічної інформації для управління. Основна мета полягає в тому, щоб визначити, звідки підприємство отримало грошові кошти протягом звітного періоду.

Відзначимо, що ще одним напрямом зміцнення фінансового стану виступає застосування переробних матеріальних ресурсів. Використання вторинних матеріальних ресурсів виступає важливим резервом покращення фінансового стану підприємства з ряду причин: економія коштів (використання вторинних ресурсів дозволяє заощадити на закупівлі нових матеріалів або послуг. Це особливо важливо в умовах зростання цін на матеріали та послуги), екологічні переваги (застосування вторинних ресурсів сприяє зменшенню обсягів відходів та забруднення навколишнього середовища), підвищення конкурентоспроможності (зменшення витрат на виробництво дозволяє підприємству знизити ціни на свою продукцію або підвищити прибутковість), стійкість до коливань цін (використання вторинних ресурсів допомагає зменшити залежність від коливань цін на

первинні матеріали), підвищення ефективності використання ресурсів (переробка вторинних ресурсів може сприяти збільшенню загальної ефективності використання матеріалів та ресурсів на підприємстві), позитивний імідж (активна політика з використання вторинних ресурсів може позитивно вплинути на імідж підприємства серед споживачів та інвесторів, що сприяє розвитку бізнесу).

Ефективне господарювання є ключовим фактором покращення фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Всі фактори, що впливають на формування економічної стратегії цих підприємств, можна поділити на дві групи: внутрішні та зовнішні. Серед внутрішніх головними виступає: технічна база виробництва (оновлення обладнання, впровадження нових технологій), маркетингова діяльність (дослідження ринку, розширення ринків збуту, просування продукції), соціально-економічні фактори (компетентність менеджменту, кваліфікація працівників, умови праці та охорона здоров'я, екологічна відповідальність). До зовнішніх факторів віднесемо державне регулювання (податкова, фіскально-митна і фінансово-кредитна політика, а також механізм розподілу прибутку), кон'юнктура ринку, ціни на ресурси, конкуренція, купівельна спроможність населення. Всі ці фактори взаємопов'язані та впливають один на одного. Таким чином, робимо висновок, що підвищення ефективності господарювання стає можливим через впровадження кращих практик управління, оптимізацію виробничих процесів, зниження витрат та підвищення рівня рентабельності.

Успішне функціонування хлібоприймальних підприємств залежить від комплексного підходу до управління всіма факторами, що впливають на їх фінансовий стан. Ефективне господарювання та постійне вдосконалення є ключовими шляхами до покращення фінансового стану та підвищення конкурентоспроможності цих підприємств.

Таким чином, описана вище методика аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств дає додаткові можливості для формування нових резервів формування фінансових надходжень через

вагомість розрахункових коефіцієнтів - коефіцієнтів взаємного сполучення Чупрова й рангової кореляції Спірмена.

Серед переваг запропонованого підходу – автоматизація виробничого процесу, кількісна визначеність результату та й оперативність прийняття управлінських рішень, застосування у комплексі економіко-математичних методів, а це, в свою чергу, підвищить якість проведеного аналізу та й допоможе вибрати найоптимальніші варіанти для подальшого прийняття управлінських рішень.

Запропонована методика аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств має ряд переваг, що робить її цінним інструментом для прийняття управлінських рішень. Економіко-математичні методи дають можливість значно поліпшити якість аналізу. Розрахунок резервів дозволяє визначити можливості для покращення фінансового стану. Різноманітні стратегії збільшення грошових надходжень дають можливість підприємствам зростати й розвиватися.

Наступним резервом пошуку додаткових надходжень охарактеризуємо стратегію формування грошових надходжень, оскільки від ефективності її впровадження залежить фінансовий успіху будь-якого підприємства.

Стратегія формування грошових надходжень – це комплексний план дій, спрямований на генерування та максимізацію потоків готівки для підприємства. Вона охоплює різні аспекти, такі як:

1. Аналіз та прогнозування (ретельне вивчення поточних джерел надходжень та їх динаміки), прогнозування майбутніх потреб у коштах з урахуванням планів розвитку, визначення ризиків, що можуть вплинути на грошові потоки.

2. Оптимізація існуючих джерел (підвищення ефективності роботи з дебіторами та стягнення простроченої заборгованості, перегляд цінової політики та умов оплати, розширення асортименту продуктів чи послуг та збільшення обсягів продажів).

3. Пошук нових джерел через залучення інвестицій, отримання кредитів та грантів, пошук виходу на нові ринки, впровадження інноваційних продуктів чи послуг, а також розвиток партнерських відносин.

4. Ефективне управління - створення системи бюджетування та контролю за витратами, впровадження кращих практик управління грошовими потоками, забезпечення раціонального використання коштів.

5. Використання основ ризик-менеджменту (розробка та впровадження заходів для мінімізації ризиків, пов'язаних з нестачею коштів, створення резервного фонду, диверсифікація джерел надходжень).

Важливо зазначити, що стратегія формування грошових надходжень має бути гнучкою та адаптивною до мінливих умов ринку.

На основі дослідження описаних вище методик пошуку додаткових резервів підвищення рівня прибутковості та формування резервів додаткового залучення фінансових ресурсів, спробуємо визначити шляхи підвищення прибутковості та покращення економічного аналізу у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки.

Передусім, це створення сприятливих умов для підвищення рівня рентабельності через збільшення доходів (розширення асортименту продукції (послуг), вихід на нові ринки, збільшення частки ринку, підвищення цін (з урахуванням кон'юнктури ринку) та оптимізація каналів збуту), зниження витрат (перегляд та оптимізація виробничих процесів, впровадження ресурсозберігаючих технологій, автоматизація виробництва, переговори з постачальниками щодо зниження цін, оптимізація управлінських та адміністративних витрат), ефективне управління оборотним капіталом (прискорення оборотності дебіторської заборгованості, оптимізацію запасів, залучення кредитів на вигідних умовах). Далі потрібно сприяти покращенню економічного аналізу в розрізі використання сучасних методів та інструментів (аналіз даних (Big Data), прогнозні моделі та бенчмаркінг), вдосконалення системи систематизації та обробки інформації (автоматизація рутинних операцій, підвищення достовірності даних,

забезпечення доступності інформації для прийняття рішень) й підвищення кваліфікації персоналу через навчання аналітиків та економістів й залучення консультантів.

У підсумку, результатом впровадження запропонованих вище заходів має стати зростання рівня рентабельності, підвищення ефективності прийняття рішень та збільшення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки.

Враховуючи досвід діяльності успішних сільськогосподарських підприємств, доцільно під час прогнозуванні стратегії формування вхідних грошових потоків у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області паралельно займатися пошуком оптимальних напрямів резервів збільшення дохідності у перспективі. На рис. 3.1 узагальнимо напрями зростання дохідності для об'єкта дослідження.

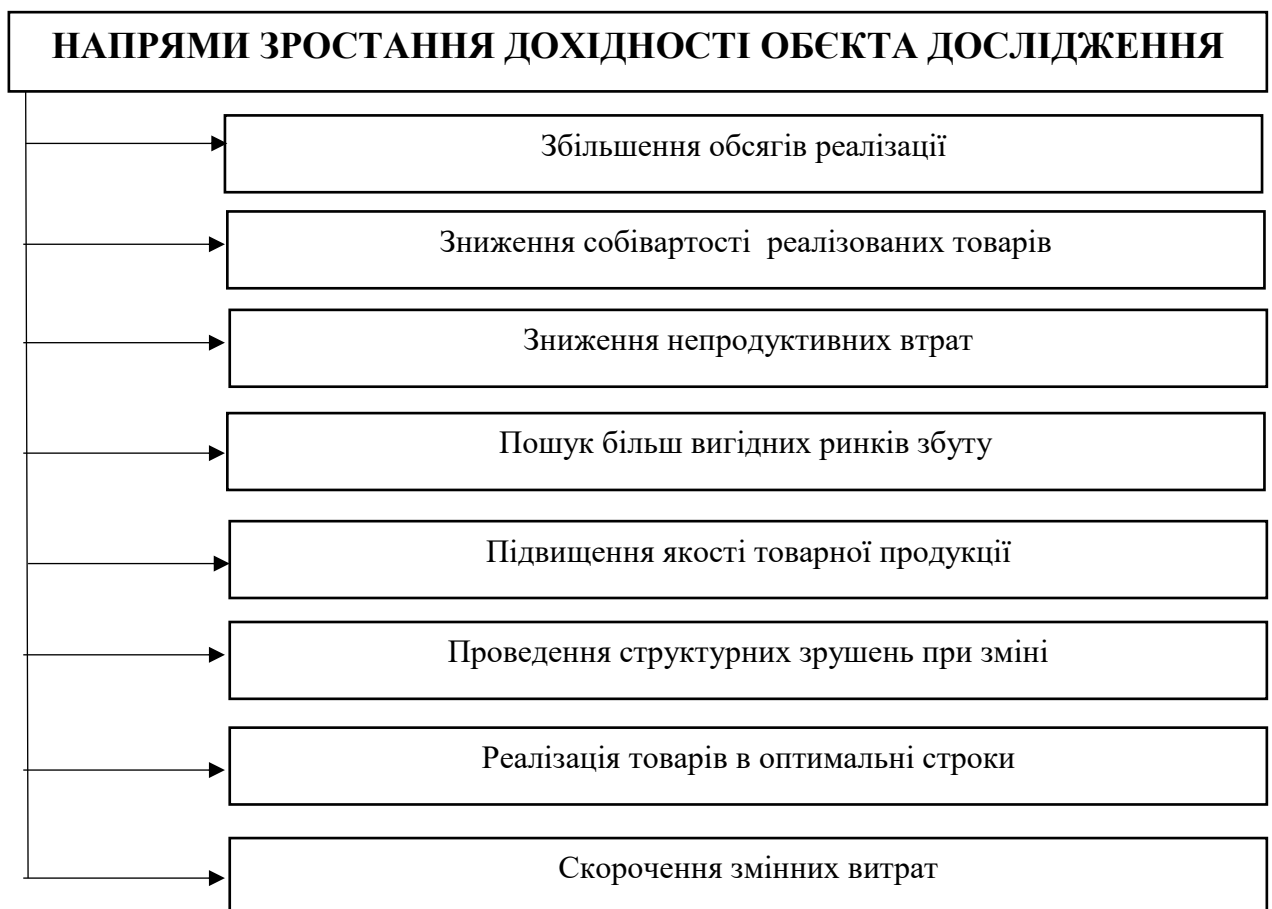

Рис. 3.1 Напрями зростання дохідності у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки Дубенського району Львівської області

Аналізуючи систематизовані напрями поповнення резервів зростання обсягів грошових надходжень для досліджуваного господарства, відзначимо, що потрібно розглядати можливі варіанти збільшенням ринкових цін на основні види сільськогосподарської продукції. Важливість цього застереження криється в тому, що у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки Дубенського району Львівської області впродовж 2020-2022 рр. від рівня реалізації продукції та доходів такого напрямку займає найбільшу питому вагу у структурі його надходжень (вхідних грошових потоків). Отже, на наше переконання, визначено головні заходи, яких рекомендовано вживати задля зміцнення ринкових позицій досліджуваного господарства в частині зростання рівня його доходів (прибутків).

Слід пам'ятати, що збільшення продажів визначає рівень дохідності господарства, тому, використовуючи маркетингові підходи до реалізації сільськогосподарської продукції, доцільно запропонувати продукцію, яка має більший попит на ринку, зосередитися сільськогосподарській продукції з більшою швидкістю обертання, що гарантує швидший прибуток і кращу ліквідність. Також потрібно підвищувати якість готової продукції через призму удосконалення характеристик, що в підсумку, зробить її більш привабливою для покупців, стимулюючи попит і збільшуючи обсяги продажів. Збільшення обсягу реалізації продукції сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки є комплексним завданням, вирішення якого потребує постійного вдосконалення продукції, розширення каналів збуту та покращення якості обслуговування клієнтів.

Пошук найвигідніших партнерів через співпрацю з надійними дистриб'юторами або оптовими покупцями, які мають доступ до ширшої

аудиторії прийтиме розширенню каналів збуту та сприятиме додатковим доходам. Підвищення якості обслуговування клієнтів можливим стане через покращення сервісу й збільшення лояльності до них, і як наслідок – клієнтів такий підхід стимулюватиме здійснювати повторні покупки та рекомендувати ваш продукт іншим.

Отже, запропоновані підходи допоможуть сільськогосподарському виробничому кооперативу імені Лесі Українки покращити фінансові можливості у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

3.2 Зарубіжний досвід реалізації фінансової стратегії у сільськогосподарських підприємствах

Для підприємств у кризовому становищі важливо впроваджувати ефективні фінансові стратегії для покращення свого фінансового стану. Зарубіжний досвід може бути цінним у цьому плані, оскільки він може допомогти вибрати найефективніші шляхи досягнення довгострокових цілей фінансової діяльності.

Аналіз фінансового стану сільськогосподарських підприємств показує, що деякі з них мають низьку рентабельність. Запровадження фінансових стратегій, які використовуються за кордоном, може бути доцільним кроком для управління фінансовими ресурсами і покращення фінансового стану цих підприємств.

Фінансова стратегія реалізується через реалізацію методичного підходу та практичної підготовки для формування потрібного обсягу фінансових ресурсів, планування їх використання та забезпечення фінансової стійкості за ринкових умов господарювання. Вона охоплює всі аспекти фінансової діяльності підприємств, такі як оптимізація основних та оборотних засобів, формування та розподіл прибутку, грошові розрахунки та інвестиційну політику.

На рис. 3.2 відображено алгоритм здійснення аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств з-за кордоном.

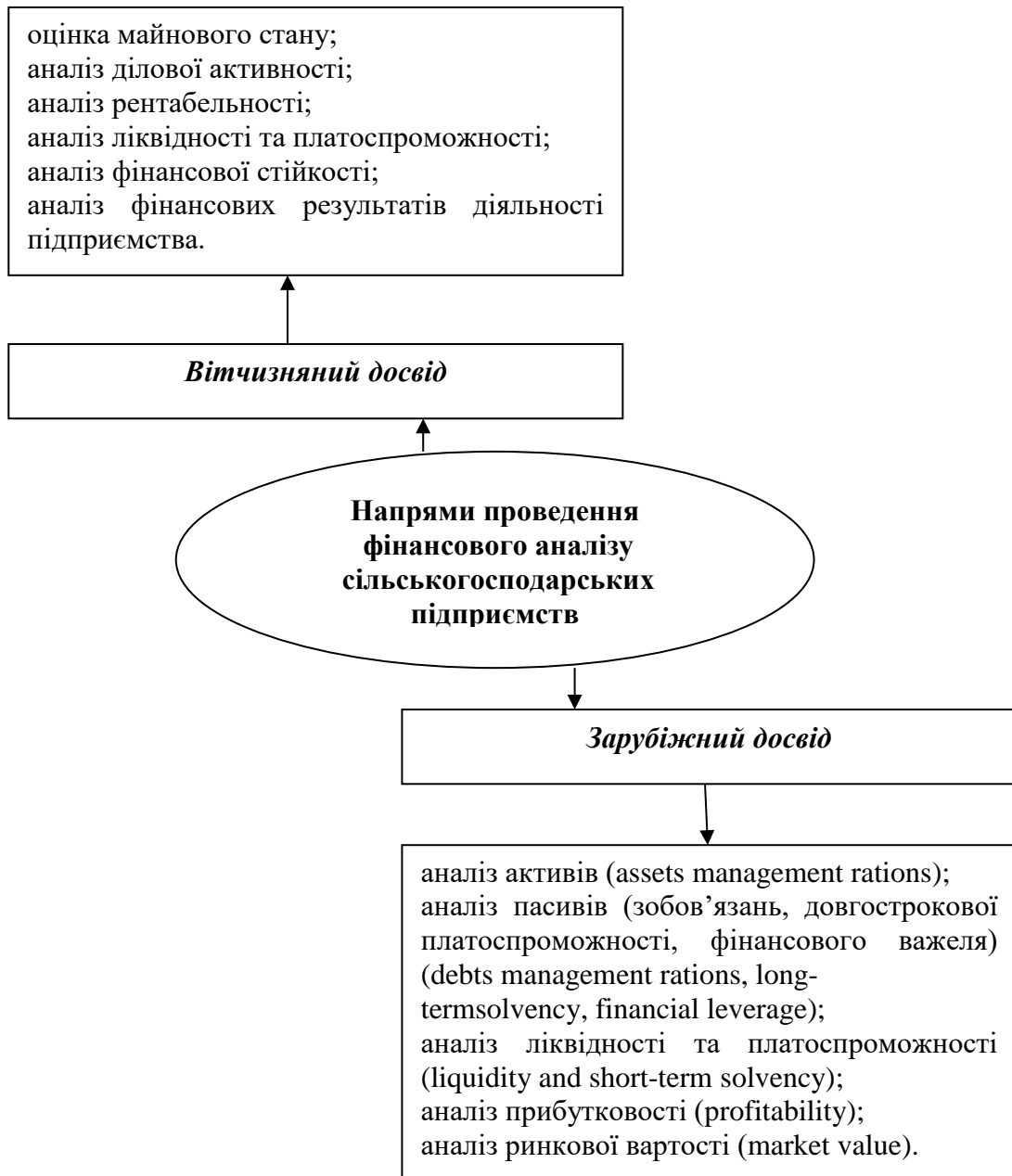

Рис. 3.2 Алгоритм здійснення аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств з-за кордоном

Досліджувана стратегія передбачає здійснення аналізу фінансового стану, оптимізацію використання основних та оборотних засобів, а також

розподіл прибутку. Для аналізу фінансового стану вітчизняні вчені часто використовують різні методи, такі як горизонтальний, вертикальний, факторний, порівняльний та коефіцієнтний аналіз. Аналіз може бути проведений як за абсолютними, так і за відносними показниками.

На відміну від досліджень вітчизняних науковців, зарубіжні дослідники опираються на проведення комплексного аналізу фінансового стану підприємств із проведенням:

- ✓ Коефіцієнтного аналізу. Це основний метод, який використовується для оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Він дозволяє порівнювати різні підприємства, незважаючи на їх розмір, та визначати їх ефективність та прибутковість.

- ✓ Порівняльного аналізу. Дані про сільськогосподарські підприємства порівнюються з встановленими нормативами або показниками конкурентів. Це допомагає визначити, чи є певне підприємство більш або менш ефективним, ніж інші.

- ✓ Трендового аналізу, який, як правило, використовується для вивчення змін у фінансових показниках протягом певного періоду часу. Це може допомогти визначити, чи покращується або погіршується фінансовий стан підприємства.

- ✓ Застосування вертикального аналізу є корисним задля дослідження структури фінансових показників. Це може допомогти визначити, які статті балансу або рахунку прибутків і збитків є найбільш значущими для підприємства.

- ✓ Горизонтального аналізу з метою вивчення динаміки фінансових показників протягом певного періоду часу. Це може допомогти визначити, як змінювалися різні показники з часом.

- ✓ Факторного аналізу. Застосування пропонованого аналізу сприяє визначенню впливу різних факторів на фінансові показники. Це може допомогти визначити, які фактори є найбільш.

Відмітимо, що застосування факторного аналізу має хороші відгуки у практичній діяльності з-за кордоном. Його імплементація часто застосовується через призму моделі Дю Понту. Ця модель використовується для аналізу рентабельності власного капіталу (ROE) і розбиває його на три компоненти: рентабельність продажів, оборотність активів та фінансовий леверидж. Такий поділ дає можливість визначити, які фактори найбільше впливають на ROE.

Перевагами коефіцієнтного методу є те, що він дозволяє порівнювати різні підприємства, незважаючи на їх розмір, допомагає визначити ефективність, прибутковість та виявити конкретні проблеми, і на цій основі приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Проведемо порівняння методичних підходів для здійснення розрахунку показників аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств як в Україні, так і з-за кордоном.

У зарубіжній практиці методика оцінки активів зосереджене на показниках оборотності, що визначають ефективність використання капіталу, де визначають коефіцієнт оборотності оборотних коштів, коефіцієнт оборотності запасів. В Україні досліджувана методика включає розрахунок показників придатності основних фондів, завантаженості оборотних активів, загальної забезпеченості активами і дозволяє оцінити не лише ефективність, але й стан та структуру активів.

Якщо мова йде про аналіз пасивів аграрних підприємств, то спільними показниками виступає визначення коефіцієнтів автономії (коефіцієнт фінансової незалежності), маневреності, та погашення заборгованостей. Додатково з-за кордоном визначають коефіцієнт покриття відсотків за запозиченнями, оскільки його розрахунок дозволяє оцінити здатність підприємства обслуговувати борг.

У зарубіжній практиці, на відміну від вітчизняної, більше уваги приділяється визначенню показників оборотності активів, попри зменшення кількості розрахункових величин. Однак, в Україні більш детальніше

вивчають структуру та стан активів, що завчасно дозволяє виявити закономірності їх формування, розподілу та наявного обсягу.

Оцінка ринкової вартості господарств за кордоном підсилює розуміння фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, а результати проведеного аналізу важливі задля зміцнення їх конкурентоспроможності та є потенційно привабливими для інвесторів.

Аналіз ринкової вартості господарств за кордоном включає в себе оцінку поточної ринкової вартості активів, пасивів та капіталу підприємств. Основні етапи такого аналізу можуть включати:

1. Оцінку ринкової вартості активів, яка включає в себе оцінку ринкової вартості землі, будівель, обладнання та інших матеріальних активів, які належать господарствам. Ця оцінка може бути здійснена на основі порівняння з аналогічними об'єктами на ринку або на основі доходного підходу.

2. Оцінку ринкової вартості пасивів, яка визначає суму коштів, які потрібно виплатити для погашення всіх зобов'язань господарств. Це може включати оцінку боргів, забезпечених облігацій, зобов'язань перед постачальниками та інших зобов'язань.

3. Оцінку ринкової вартості капіталу. Така характеристика включає в себе вартість активів, пасивів та прибутку, що може бути здійснена на основі різних методів, включаючи дисконтовану вартість майбутніх прибутків.

4. Порівняння з вітчизняними господарствами, а це допомагає встановити конкурентну позицію господарств за кордоном у порівнянні з вітчизняними аналогами та виявити можливість застосування їхнього досвіду в умовах власного підприємства.

За зарубіжними методиками аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств відзначається їхня конкретність та виразність у визначенні кількісних показників та інтерпретації результатів. Ці методики також відрізняються спрощеністю у порівнянні з українськими,

які характеризуються значним різноманіттям у наборі показників та їх комбінації. Зокрема, в українських методиках є потреба уніфікації та зменшення кількості аналізованих показників, надаючи перевагу обчисленню найбільш суттєвих показників для аналізу.

У розвинених країнах власники сільськогосподарських підприємств використовують систему участі працівників у прибутку не лише через її стимулюючу дію, але й через підтримку з боку держави, наприклад, шляхом звільнення від оподаткування сум участі у прибутку. У Франції ця система є обов'язковою для підприємств з понад 100 працівників. Україна поки не має податкових пільг для сільськогосподарських підприємств, що використовують систему участі працівників у прибутку, тому необхідна реформа податкового законодавства для врахування цієї практики.

Провівши аналіз спільних та відмінних ознак вітчизняної та міжнародної методик аналізу фінансового стану підприємств, вбачаємо можливі варіанти колаборації їх сильних сторін в частині розподілу прибутку агровиробників. На цій основі вважаємо за доцільне поєднувати у вітчизняних наукових дослідженнях найбільш оптимальні варіанти для ефективності такого аналізу.

На рис. 3.3 відображено види стратегій розвитку сільськогосподарських підприємств, які побудовані на специфічних ознаках ведення такої форми бізнесу.

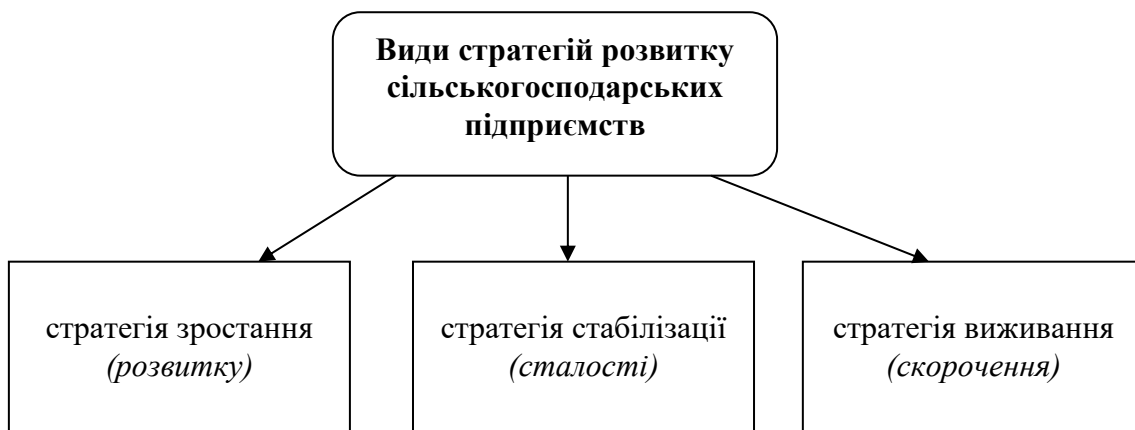

Рис.3.3 Розподіл стратегій розвитку агропідприємств за видами [9, С.

Стратегії розвитку (зростання) передбачають впровадження у виробничий процес категорії - концентрація, диверсифікації й інтеграція. На нашу думку, такому виду стратегії має відводитися провідна роль, позаяк вона допоможе закріпитися сільськогосподарському підприємству на існуючих ринкових позиціях та сприяти нарощенню реалізаційних обсягів у майбутньому. Відомо, що вибір стратегії розвитку для досліджуваного господарства залежить від визначених його цілей, наявних фінансових можливостей, ринку збуту та добросовісного конкурентного ринкового середовища. З цією метою у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки проводився ретельний аналіз фінансового стану, розроблено план чітких дій та систематично контролюються результати діяльності.

Важливістю стратегії розвитку для об'єкта дослідження є те, що її ведення забезпечує конкурентоспроможність господарства, дозволяє підприємству зростати, пристосуватися до змін та забезпечити стійкість. Пріоритетними напрямками досліджуваної стратегії для сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області стали досягнення тактичного успіху та можливість реалізації свого виробничого потенціалу.

Стратегія стабілізації спрямована на утримання поточних позицій та запобігання погіршенню фінансово-господарського стану сільськогосподарського підприємства. Її мета – не допустити банкрутства, реструктуризації або ліквідації. Основними завданнями такої стратегії виступають: зниження витрат (оптимізація виробничих процесів, перегляд асортименту продукції, редукція неефективних витрат) збільшення доходів (пошук нових ринків збуту, розширення асортименту продукції, підвищення якості продукції) підвищення ефективності управління (вдосконалення системи контролю, мотивація персоналу та підвищення кваліфікації персоналу). Її реалізація є можливою через аналіз (вивчення причин

погіршення показників, оцінку ринкового середовища та визначення сильних та слабких сторін) розробку плану (визначення цілей, розробку заходів та ресурсів), впровадження плану (контроль за виконанням, коригування заходів та мотивація персоналу). Досліджувана стратегія може бути використана у період кризи та період стагнації.

Стратегія виживання (скорочення) використовується в умовах кризи, інфляції, нестабільності з метою збереження підприємства та пережити непростий період в його функціонуванні. Вона дозволяє вижити із збереженням кадрового потенціалу, однак знижує конкурентоспроможність і сповільнює розвиток.

Управління та забезпечення фінансової безпеки є важливими аспектами для будь-якого підприємства, включаючи сільськогосподарські підприємства. Ці процеси включають в себе ряд дій та стратегій, спрямованих на зменшення фінансових ризиків та забезпечення стабільності фінансового стану підприємства. Деякі з основних аспектів управління та забезпечення фінансової безпеки включають: аналіз фінансового стану; розробка фінансової стратегії; розподіл фінансових ресурсів; фінансовий моніторинг; ризик-менеджмент; створення резервів. Усі вони спільно допомагають підприємству забезпечити стабільність та стійкість своєї фінансової діяльності, що є ключовим для успішної роботи сільськогосподарських підприємств.

Запропонований метод фінансового оздоровлення та профілактики кризових ситуацій у Німеччині, спрямований на диверсифікацію виробництва, виявився дієвим. Ця стратегія передбачає розширення асортименту продукції, що дозволяє завойовувати нові ринки за більш привабливими цінами, ніж у конкурентів. Підприємство також звертає увагу на якість продукції та витрати виробництва і реалізації. Ця стратегія потребує певних фінансових резервів і може бути успішно застосована лише стабільно функціонуючими підприємствами для запобігання фінансовим проблемам.

Таким чином, фінансова стратегія є однією з ключових функціональних стратегій сільськогосподарського підприємства, що визначає основні напрями його розвитку у фінансовій сфері. Вона включає в себе формування довгострокових фінансових цілей, вибір ефективних шляхів досягнення цих цілей та адекватне коригування управління фінансовими ресурсами у змінних умовах зовнішнього середовища.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Із результатів проведеного дослідження аналізу фінансового стану сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області узагальнимо наступні висновки.

Аналіз фінансового стану підприємства є важливою складовою управління, оскільки дозволяє керівництву та інвесторам зрозуміти поточну ситуацію підприємства і прийняти обґрунтовані рішення.

Провівши дослідження аналізу виробничо-господарського стану сільськогосподарського виробничого кооперативу Дубенського району Рівненської області, спостерігаються позитивні тенденції у зростанні усіх фінансово-економічних показників діяльності господарюючого суб'єкта за 2020-2022 рр. Зростання значення первісної вартості основних засобів кооперативу у більше як 2 рази у 2022 р. в порівнянні із 2020 р. є свідченням фінансового зміцнення, додатковою акумуляцією фінансових ресурсів, і у підсумку додаткові можливості для підвищення технічного забезпечення обробітку ґрунту, збору урожаю та зберігання. Деяко зросла кількість найманих працівників у 2022 р. по відношенню до 2021р. – на 127,3 %, що обумовлено прийняттям на роботу провідних спеціалістів у ремонтну

майстерню кооперативу та обслуговування придбаних на умовах лізингу одиниць малої та великої сільськогосподарської техніки.

Позитивним моментом діяльності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки є той факт, що спостерігається зростання обсягу чистого доходу за результатами діяльності в 2020-2022рр. Так, значення цього показника зросло із 272922,6 тис. грн у 2020 р. до 491151,3 тис. грн у 2022 р., що в підсумку майже подвоїлося впродовж звітного періоду. Такі зміни вважаємо логічними, оскільки спостерігаємо на 35,7% зростання витрат на виробництво основного виду продукції досліджуваного господарства. На цій основі вбачаємо зростання обсягів вхідних грошових потоків. Аналогічні зміни прослідковуються в динаміці значень обсягу чистого доходу в розрахунку на 1 га. с.-г. угідь та 1 найманого працівника, а це зростання на 88,7% та 56,4% відповідно у 2022 р. у порівнянні до 2020 р.

У період з 2020 по 2022 рр. загальна вартість активів зросла з 73 013 тис. грн до 119 652 тис. грн, що є збільшенням на 46 639 тис. грн або 163,9%, і вказує на позитивні зміни у структурі коштів господарства., а саме – оборотних та необоротних ресурсів. Якщо глянути на суттєві відхилення значень окремих показників, та найбільш кострубатим є відхилення обсягів грошових коштів та їх еквівалентів впродовж 2020-2022 рр. на 1460 тис. грн або у 26,7 рази. Такі дані, відображені у табл. 2.3, свідчать про ведення правильної фінансової політики у господарстві, а відтак і зростання одиниць великогабаритної техніки, що допоможе збільшити виробничі обсяги зернових культур.

Відзначимо, що вартість матеріальних оборотних активів зросла з 29 001 тис. грн у 2020 році до 65 541 тис. грн у 2022 році, що становить збільшення на 36 540 тис. грн або 226,0%. Також це вказує на позитивні структурні зміни у діяльності досліджуваного господарства впродовж 2020-2022 рр.

Стосовно обсягу коштів у розрахунках, то лише їх значення зменшилося на 17,9% у 2022 р. у порівнянні із 2020 р. Це пояснюється

вчасністю проведених фінансових розрахунків у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки та вчасністю погашення заборгованості за поточними й довгостроковими зобов'язаннями у звітному періоді.

На загал, обсяг грошових коштів у підприємстві зріс на 46639 тис. грн або 63,9% відповідно протягом 2020-2022 рр. На цій основі приходимо до висновку, що у виробничому кооперативі високі результати фінансової діяльності, позаяк є зростання обсягу вхідних грошових надходжень, а це вказує на зміцнення ринкових позицій у короткостроковому періоді.

Загальний обсяг посивів господарства зріс з 46 639 тис. грн або на 63,9 % за 2020-2022 рр. Якщо говорити про зміни в структурі власного капіталу, то його питома вага у 2020 р. зросла із 44,6% до 49,1% у 2022 р., що прямопропорційно вказує на зміцнення ринкових позицій і поступове зменшення обсягів залучених й позичених фінансових ресурсів. Зростання дохідної частини у господарстві є позитивним явищем, позаяк дозволяє розпоряджатися більшою кількістю коштів і технічно підсилувати виробничі, технологічні та операційні процеси, нарощувати обсяги виробництва, а також диверсифікувати основні види діяльності у поєднанні із допоміжними.

У підсумку, робимо висновок, що сільськогосподарський виробничий кооператив імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області у 2020-2022 рр. мало задовільні результати діяльності. Значення деяких показників аналізу майнового його стану свідчать про несуттєві тимчасові труднощі у достроковому погашенні короткострокових зобов'язань і доцільним визнають розтермінування їх сплати, проте це не зменшує цінності фінансового менеджменту і методів його використання у виробничій, фінансовій та інвестиційній діяльності за досліджуваний період.

Результати оцінки ліквідності й платоспроможності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області впродовж 2020-2022 рр. свідчить

про суттєве зростання значень коефіцієнтів ліквідності й платоспроможності. Відмічається зменшився на 0,05 п із 1,92 п у 2020 р. до 1,87 п - у 2022 р. відповідно. Таку ситуацію можемо обґрунтувати несуттєвим зменшенням сум власних коштів у співвідношенні до поточних чи довгострокових зобов'язань, проте є велика надія на те, що в наступному періоді об'єкт дослідження зможе нівелювати ці диспропорційні обмеження. Аналогічною виявилася ситуація із значеннями за звітний період із коефіцієнтом швидкої ліквідності. Тут проблему вбачаємо у зменшенні темпів обіговості власних і залучених фінансових ресурсів. Як правило, керівництво сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області більш схильне до думки поступової ліквідації заборгованостей, а відтак і поновлення і збільшення матеріальних активів.

Стосовно значення коефіцієнта співвідношення активів, то тут видно, що питома вага залучених фінансових ресурсів практично рівна обсягу власних. Значення коефіцієнтів коливається на рівні показників 3,32 п у 2020 р. та 3,20 п – у 2022 р. відповідно. На цій основі необхідно оптимізувати структуру власних і позичених грошових коштів.

На основі розрахунки оцінки фінансової стійкості досліджуваного господарства у 2020-2022 рр. відображені у табл. 2.6, бачимо, що розрахункові значення показників практично усі відповідають нормативним значенням. Так, якщо мова йде про фінансову автономію, то відзначимо, що значення цього показника мали тенденцію до зростання в межах від 0,45 п до 0,61 п. Це свідчить про зменшення обсягів додаткових фінансових ресурсів у 2020-2022 рр., а це з позитивної сторони характеризує діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області у звітному періоді. Хорошим результатом цих показників є вкладення власних фінансових ресурсів понад 90 грн на тисячу гривень активів об'єкта дослідження. Порівнюючи цю вимогу, констатуємо, що кооператив дещо не дотягує до цих значень, однак

простежується позитивна тенденція у зростанні значень показника – коефіцієнта автономії.

Дещо зниженими значеннями охарактеризовується коефіцієнт фінансової залежності. У 2020 р. його значення становило 2,24 п., а у 2022р. – 1,87 п відповідно або зменшилося на 0,37 п. Таку тенденцію опишемо як негативну із незначними позитивними змінами, позаяк вказує на доволі суттєву залежність сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області від позичених й залучених фінансових ресурсів. Зрештою, яскравим підтвердженням такої ситуації є зростання значення показника заборгованості, які зросли із 0,89 п до 1,3 п або 0,41 п. У досліджуваному періоді, особливо на початку 2020 р., в країні була складна економічна ситуація, зумовлена пандемією ковіду. Саме в цьому часі досліджуваному господарству довелося залучити левову частку короткострокових кредитних ресурсів, які ще не виплачені були на кінець 2022 р. Однак, у тих непростих часах, це було чи не єдине рішення, яке, сьогодні аналізуючи, вказує на правильність його прийняття. До такого висновку приходимо, бо вдалося керівництву господарства втримати ринкові позиції і не зійти із них. На таку закономірність мав вплив і коефіцієнт покриття відсотків. Так у звітному періоді, його значення зросло на 11,78 п, а це обмежує додаткові і зменшує ключові можливості сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області, бо постійно виникає потреба у додаткових грошових коштах, щоб вчасно і у повній мірі розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями з фінансово-кредитними установами.

Стосовно значення коефіцієнта співвідношення активів, то тут видно, що питома вага залучених фінансових ресурсів практично рівна обсягу власних. Значення коефіцієнтів коливається на рівні показників 3,32 п у 2020 р. та 3,20 п – у 2022 р. відповідно. На цій основі необхідно оптимізувати структуру власних і позичених грошових коштів.

Отже, результати оцінки ліквідності й платоспроможності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки Дубенського району Рівненської області впродовж 2020-2022 рр. свідчить про суттєве зростання значень коефіцієнтів ліквідності й платоспроможності.

Провівши відповідні розрахунки оцінки фінансової стійкості досліджуваного господарства у 2020-2022 рр., бачимо, що розрахункові значення показників практично усі відповідають нормативним значенням. Так, якщо мова йде про фінансову автономію, то відзначимо, що значення цього показника мали тенденцію до зростання в межах від 0,45 п до 0,61 п. Це свідчить про зменшення обсягів додаткових фінансових ресурсів у 2020-2022 рр., а це з позитивної сторони характеризує діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області у звітному періоді. Хорошим результатом цих показників є вкладення власних фінансових ресурсів понад 90 грн на тисячу гривень активів об'єкта дослідження. Порівнюючи цю вимогу, констатуємо, що кооператив дещо не дотягує до цих значень, однак простежується позитивна тенденція у зростанні значень показника – коефіцієнта автономії.

Приходимо до висновку, що діяльність досліджуваного нами підприємства упродовж 2020-2022рр. була прибутковою і рентабельною. Отже, підкреслимо значення оцінки фінансового стану досліджуваного господарства в частині готовності до самоокупності, самофінансування, а також потребою в поліпшенні використання фінансових ресурсів у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки и Дубенського району Рівненської області

Шляхами підвищення прибутковості та покращення економічного аналізу у сільськогосподарському виробничому кооперативі імені Лесі Українки повинно бути створення сприятливих умов для підвищення рівня рентабельності через збільшення доходів (розширення асортименту продукції (послуг), вихід на нові ринки, збільшення частки ринку,

підвищення цін (з урахуванням кон'юнктури ринку) та оптимізація каналів збуту), зниження витрат (перегляд та оптимізація виробничих процесів, впровадження ресурсозберігаючих технологій, автоматизація виробництва, переговори з постачальниками щодо зниження цін, оптимізація управлінських та адміністративних витрат), ефективне управління оборотним капіталом (прискорення оборотності дебіторської заборгованості, оптимізацію запасів, залучення кредитів на вигідних умовах). Далі потрібно сприяти покращенню економічного аналізу в розрізі використання сучасних методів та інструментів (аналіз даних (Big Data), прогнози моделі та бенчмаркінг), вдосконалення системи систематизації та обробки інформації (автоматизація рутинних операцій, підвищення достовірності даних, забезпечення доступності інформації для прийняття рішень) й підвищення кваліфікації персоналу через навчання аналітиків та економістів й залучення консультантів.

У підсумку, результатом впровадження запропонованих вище заходів сприятимуть зростанню рівня рентабельності, підвищення ефективності прийняття рішень та збільшення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Лесі Українки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436-IV (із змінами і доповненнями № 1540-VIII від 22.09.2016 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України „Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996- IV (із змінами та доповненнями від 02.06.2016 р. N 1405-VIII (1405-19)). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України „Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні” від 26.01.1993р. N 2940-XII (2940-12) (із змінами та доповненнями від 23.12.2010 р. N 2856-VI (2856-17)). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Податковий кодекс України (станом на 24 грудня 2018 р.) – К.: Юрінком Інтер, 2018. 608 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Наказ Міністерства фінансів „[Про затвердження Національного положення \(стандарту\) бухгалтерського обліку 1 Загальні вимоги до фінансової звітності](#)” від 07.02.2013 р. № 73. (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
6. Наказ Міністерства фінансів „[Про затвердження Методичних рекомендацій з перевірки порівнянності показників фінансової звітності](#)” від 11.04.2013 р. № 476 (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Наказ Міністерства фінансів „[Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності](#)” від 28.03.2013 р. № 433 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
8. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник . [2–ге вид., доп. і перероб.]. К. : КНЕУ, 2002. 624 с.

9. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Смолянська О. Ю. Фінансова діяльність підприємств: навч. посіб. К.: ВД „Професіонал”, 2004. С. 124-125, 129-131.
10. Бабицька О. О. Економічний зміст фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Вісник Сумського НАУ*. 2010. вип. 5/1. С. 120–123.
11. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. С. 126-134, 136-137.
12. Біленька Н. Б. Аналіз фінансового стану підприємств та напрямки його автоматизації. К.: Центр навчальної літератури, 2009. С. 213-228.
13. Вазаль О. Н. Роль фінансово-економічної стратегії у розвитку сільськогосподарських підприємств. *Фінанси України*. № 2. 2023. С. 11-19.
14. Василенко Л. П., Гут Л. В., Оксеєнко О. П. Фінанси підприємства у схемах і таблицях: наочн. навч. посіб. К.: Дакор, 2006. С- 42.
15. Голінько В. І., Чеберячко С. І., Шибка М. В. Моніторинг умов праці: підручник . 2-ге вид. – Вид-во: М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т., 2014. 230 с.
16. Гриньова В. М., Коюда В. О. Фінанси підприємств: навч. посібник для студ. екон. спец. вищих навч. закладів. -3-тє вид., стер. К.: Знання-Прес, 2006. С- 69-71, 175.
17. Дем’яненко М. Я. Фінансові чинники формування доходів у сільському господарстві. *Економіка АПК*. 2008. №5. С. 18-20.
18. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств. Тернопіль: Екон. думка, 2008. С. 139-140, 145, 180.
19. Іващенко О. В. Формування прибутку в сільськогосподарських підприємствах. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2009. № 4. С. 71-75
20. Камінська Н. В. Можливі резерви зростання дохідності підприємств. *Регіональна економіка*. № 4. 2023. С. 45-51.
21. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз: підручник. К.:

Центр учбової літератури, 2008. С. 29-37.

22. Лагун М. І. Послідовність проведення комплексного аналізу фінансового стану підприємства. *Формування ринкових відносин України*. 2011. №6. С. 31-36.

23. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: «ХайТек Прес», 2008. С. 196-199, 285.

24. Мазур В. П. Економічний зміст поняття фінансових результатів сільськогосподарської діяльності. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 3. С. 68–71

25. Макаренко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 6. с. 180-191.

26. Марич П. М., Коваль Л. П. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Львів, 2010. С. 119-124.

27. Марченко О. І. Фінансові аспекти ділової активності підприємств. *Фінанси України*. 2007. №5. С. 136-143.

28. Матвійчук А. В., Сметанюк О. А. Діагностика фінансового стану підприємства із застосуванням інструментарію нечіткої логіки. *Фінанси України*. 2011. № 12. С. 115-123.

29. Матейко С. В. Фінансова звітність як інформаційна база аналізу фінансових ресурсів та шляхи її вдосконалення. *Держава та регіони*. 2012. №3. с. 196-199, 211.

30. Мишко Л., Петерко Т., Політова І. Оптимізація грошових потоків як фактор економічного зростання підприємства. *Методи і моделі в управлінні фінансами*. 2009. № 2. С. 75–79.

31. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 472 с.

32. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.

33. Ногіна С., Сірідова М. Шляхи вдосконалення формування та розподілу прибутку. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8., Ч. 2. С. 283 – 285.

34. Онисько С. М., Верзун А. А., Марич П. М. Фінанси підприємств: практикум для студентів вищих навчальних закладів освіти України. За загальною редакцією професора С. М. Онисько. Львів: „Магнолія Плюс 2006”, 2014. 312 с.
35. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2000. С. 134, 207, 267.
36. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К. Центр навчальної літератури, 2007. С. 167-185.
37. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О. С. Філімоненков. К.: Кондор, 2005. 400 с.
38. Фінансовий аналіз / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк і ін., 2-ге вид., без змін. К.: КНЕУ, 2007. 589 с.
39. Черевко Г. В., Горбонос Ф. В., Іваницька Г. Б. і ін. Економіка підприємств : навч. посіб. За ред. Г. В. Черевка. Львів: Априорі, 2004. 384 с.
40. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К., 2010. С. 46-49.
41. Якуців О. Т. Особливості стратегій розвитку аграрних підприємств. *Бізнес Інформ*. №4. 2022. С. 78-89.